TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ OKUL DIŞI ETKİNLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Dilek KARABİBER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2016

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ OKUL DIŞI ETKİNLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Dilek KARABİBER

Danışman: Doç. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ BOLAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2016

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ
(Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

Üye: Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ BOLAT

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2016

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 29/ 01/ 2016

Dilek KARABİBER

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ OKUL DIŞI ETKİNLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Dilek KARABİBER

Yüksek Lisans Tezi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ
Ocak 2016, 57 sayfa

Gelişimin büyük oranda 0-6 yaşlar arasında tamamlanıyor olmasıyla, okul öncesi eğitim yıllarına da denk gelen bu yaşların bireylerin gelişimleri açısından önemi artık herkes tarafından bilinmektedir. Bu yılların en verimli şekilde geçirilmesi, çocuklara gelişimlerini destekleyici zengin ortamların ve farklı uyaranların sunulması ailelerin çocuklarının gelişiminde üstleneceği önemli sorumluluklardan biri haline gelmiştir. Bu araştırma ile okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı zamanlarda dahil oldukları etkinlikler belirlenmiş ve annelerin ve çocukların bu etkinlikler hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Çalışma Hatay ili Erzin ilçesinde bulunan bağımsız bir anaokulunda 12 çocuk ve anneleri ile yürütülmüştür. Araştırmada annelerden çocuklarının okul dışı zamanlarda gerçekleştirdikleri etkinlikleri belirlemek amacıyla 10 gün boyunca günlük tutmaları istenmiş, annelerin ve çocukların görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel yolla analiz edilmiştir.

Çalışma sonucunda çocukların okul dışı zamanlarda televizyon izleme, oyun oynama, bilgisayar, telefon ve tabletle zaman geçirme, kitap okuma, şarkı söyleme, boyama, ödev yapma, oyun hamuruyla oynama, kağıt kesme-yapıştırma, müzik dinleme/enstrüman çalma, matematik-sayı çalışmaları yapma, resim yapma ve yap-bozla oynama gibi etkinlikleri gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Çocukların hafta içi ve hafta sonu en çok televizyon izleme ve oyun oynamaya zaman ayırdıklarına ulaşılmıştır. Annelerin çocuklarının ödev, resim, oyun hamuru, sayı çalışmaları, dikkat geliştirici kitap çalışmaları, kendi başına yapılan etkinliklerle zaman geçirebilmesi gibi etkinlikleri yapmasından memnun olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, annelerin çocuklarının

televizyonda şiddet içerikli çizgi film izlemesinden, çizgi film izleme, telefona ve bilgisayara çok zaman ayırmasından, ödev yapmak istememesinden ve çok fazla boyama yapmasından memnun olmadığına ulaşılmıştır. Çocukların en sevdiği oyunlar ise yıldız oyunu, saklambaç, atçılık, evcilik, polisçilik, bilgisayar ve tablette oyun, araba yarışı, yumurta oyunu, yakalamaca/kovalamaca, topla oynama olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, okul dışı etkinlikler, anne ve çocuk görüşleri

ABSTRACT

EXAMINATION OF PRE-SCHOOL CHILDREN'S OUT OF SCHOOL ACTIVITIES

Dilek KARABİBER

Master Thesis; Department of Preschool Education
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ
January 2016, 57 pages

Its well known that importance of personal development in 0-6 age when early childhood development completed and primary education starts in this period. One of the most important responsibility of the parents is enable to outgrowth-promoting rich condition and different stimulates for their children to pass the most impressive way in this years. In this study was determined the extracurricular activities for preschool children and investigated to preschool children and their mothers opinions about extracurricular activities.

The study was conducted with 12 children and their mothers at Hatay city/Erzin Province. In study were request to mothers keep a diary 10 day for determine the children's extracurricular activities, semi-structured interviews observation techniques are used for determine the views of children and their mothers. The data gathered was analyzed by descriptive analysis technique.

As a result of research, it is pointed out that children spend most of out of their school time by watching TV, playing game, computer, spending time by tablet, reading book, singing song, painting, home working, playing with play dough, cutting paper-splicing, listening music/ playing instrument, math-working with number, painting and playing with jigsaw puzzle and by doing such activity. Its reached that children spend most of time by watching tv and playing game both weekend and weekdays. Its defined that mothers have been satisfied to their children's activity Such homework, play dough,

developers book works, number works, activity being himself/herself. On the other hand, mother's complains about their children's watching including violence cartoon film, spending excessive time with phone and computer, their don't want to doing

homework and doing over painting. Its defined that children favorite games are defined as star of the game, hide and seek, horse riding, playing house, sheriffs, tablet computers and games, car racing, eggs, game, catch, chase, playing balls.

Key Words: Preschool, out of school activities, mother and children's views

ÖNSÖZ

Okul öncesi dönem yıllarının bireylerin yaşamında sahip olduğu kritik önem "çocuk"la hemhal olan herkesçe bilinmektedir. Her gün merak eden, soran, gözlemleyen, deneyimleyen ve öğrenmek isteyen çocuğun ilk önce kendisini cesaretlendiren, destekleyen, rehberlik eden, kendisiyle birlikte öğrenme ihtiyacı olan anne-babalara ve öğretmenlere ihtiyacı vardır. Ancak öğrenme ihtiyacı olan anne-babalar ve öğretmenler, çocuğun yaşamında bir şans olacak ve ona kendisini güvende hissettirecek, gelişimini destekleyecek ortamlar oluşturabileceklerdir. Çocuğuyla etkili zaman geçirebilen, onu çeşitli uyaranlarla karşılaştırıp, zengin öğrenme ortamı hazırlayabilen ve her anın değerini bilen anne-babalar çocuklarının hayatlarına ve kalplerine dokunup, onları etkileyeceklerdir.

Bu araştırmanın tamamlanmasında birçok değerli insanın katkısı olmuştur. Öncelikle uzun yüksek lisans dönemimde bana hep ilk kez bir şey soruyormuşum gibi sabırla destek olan danışman hocam Doç. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen anne ve babama, kardeşlerime, bana olan inançlarını hiç kaybetmeyen tüm dost ve arkadaşlarıma sonsuz minnettarım. Sevgisini ve desteğini hep hissettiğim sevgili eşime ve en önemlisi varlığıyla araştırma sürecini uzatsa da, bu uzun süreci bana aşılabilir kılan canım kızıma, Zeyneb'ime, uyku saatleriyle de bana yardımcı olduğu için sonsuz teşekkür ediyorum.

Bu çalışma, dünyaya açtığı minicik gözleriyle anne-babasına yol gösteren, anne-babasının süsü olan tüm çocuklara adanmıştır.

Çocuğunun gösterdiği yolda onun elini bırakmayan tüm anne-babalara ve elleri bırakılmış çocukların ellerini tutanlara selam olsun…

Dilek KARABİBER

Adana / 2016

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT vi
ÖNSÖZ viii
TABLOLAR LİSTESİ xii
EKLER LİSTESİ xiii

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi 2
1.2. Araştırmanın Amacı 3
1.3. Araştırmanın Önemi 4

BÖLÜM II
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve 5
2.1.1.Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Temel Özellikleri 5
2.2. Çocukların Gün İçinde Gerçekleştirdiği Etkinlikler 7
2.2.1. Oyun 7
2.2.2. Televizyon İzleme 8
2.2.3. Bilgisayar, Telefon ve Tablet 8
2.2.4. Resim Yapma 9
2.2.5.Müzik Etkinliği 9
2.2.6. Kitap Okuma 10
2.3. Konu İle İlgili Araştırmalar 10
2.3.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar 11
2.3.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar 14

BÖLÜM III
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırma Modeli 17
3.2. Katılımcılar 18
3.2.1. Katılımcıların Özellikleri 18
3.3. Veri Toplama Araçları 19
3.3.1. Günlük 20

3.3.2. Görüşme....20
3.4. Verilerin Toplanması....21
3.5. Verilerin Analizi....22
3.6. Araştırmanın İç ve Dış Geçerliği....22
3.7. Araştırmacının Rolü....23

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Çocukların Gün İçinde Gerçekleştirdiği Etkinlikler ve Süreleri....26
4.2. Annelerin Çocuklarının Okul Dışı Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri....33
4.3. Çocukların Okul Dışı Zamanlarda Gerçekleştirdikleri Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri....40

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar....47
5.1.1. Çocukların Okul Dışı Etkinlik Ve Sürelerine İlişkin Sonuçlar....47
5.1.2. Annelerin Çocuklarının Okul Dışı Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar....48
5.1.3. Çocukların Okul Dışı Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar....49
5.2. Öneriler....49
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler....49
5.2.2.Araştırma Yapacak Olanlara Yönelik Öneriler....50

KAYNAKLAR....51
EKLER....54
ÖZGEÇMİŞ....67

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler 19
Tablo 2. Çocuklara Ait Ön Bilgiler.....24
Tablo 3. Çocukların Cinsiyet, Yaş ve Kardeş Sayıları.....27
Tablo 4. Çocukların Okul Dışı Zamanlarda Gerçekleştirdiği Etkinlik ve Süreleri.....28
Tablo 5. Çocukların En Sevdikleri Oyun ve Çizgi Film.....41

EKLER LİSTESİ

Sayfa

Ek 1. Annelerin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarının Okul Dışı Etkinliklerine Yönelik Görüşlerini Belirleme Formu 54

Ek 2. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okul Dışı Etkinliklerine Yönelik Görüşlerini Belirleme Formu 56

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çocukların gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemlerden biri olan okul öncesi eğitim dönemi çocuğun gelecekteki yaşamı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu yaşlarda çocuklar araştırma ve öğrenmeye en açık oldukları dönemlerden birinde bulunmaktadırlar. Çocuk yaşamının ilk yıllarına oranla daha çok oyun oynamak istemekte, daha çok kişiyle iletişime girmekte, daha çok öğrenmekte, öğrendikçe daha çok meraklanmaktadır. Bu merakını gidermek için sürekli sorular sorarken, gördükleri ve öğrendiklerini deneyimleme yoluna da gidebilmektedir. Böylece de dolaylı ya da doğrudan hayatı öğrenen çocuklar, yaşamlarının ilk yıllarını yaşama hazırlıkla birlikte, küçük birer birey olarak deneyim biriktirerek geçirmektedirler.

İnsanoğlu soluk alıp verdiği her anda hayatına yeni bir anlam katma çabası içerisindedir. Çocuk dünyaya geldiği ilk andan itibaren bu amaçla dünyayı tanımaya ve anlamaya çalışır. Dünyayı bu ilk keşif sürecinde, çocuğun en başta gelen yol göstericisi hiç kuşkusuz annesidir. Kendisini hayatının ilk aylarında ağlamak ve gülümsemek dışında ifade edemeyen çocuğa, annesi fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak yoluyla dünyanın güvenilir ve yaşanılır bir yer olduğu konusunda teminat vermektedir. Hiç kuşkusuz bu teminatı sağladığına inanılan bir diğer unsur ise çocuğun babasıdır. İlk yıllarında anne-babası ve yakın çevresiyle karşılaşan çocuk ailesi dışında ilk kurum olarak da okulla tanışacaktır. Aile dışında bir yere daha kendini ait hissedecek, olumlu dünya algısına bir katkı da okul tarafından yapılmış olacaktır. Bu bağlamda okul öncesi dönem, çocuğun çevresini araştırıp tanımaya başladığı, çevresiyle iletişim kurmaya istekli olduğu, yaşadığı toplumun değer yapısını öğrenmeye ve buna uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı dönem olarak da adlandırılabilir (Şahin, 2005). 0-6 yaşlar, gelişimin hızla ilerlediği, bilgi ve becerilerin, pek çok davranış ve alışkanlıkların büyük ölçüde kazanıldığı yılları kapsar. Kuşkusuz bu yıllarda da çocuğun gelişimi ona sunulan imkanlarla orantılıdır (Şen,2007). Çocuğuna gelişimini destekleyici maddi ve manevi imkanları sunan aile, çocuğuna hayata ilişkin ilk ve temel değerleri edinme, insanlarla uyum içinde yaşamanın yollarını öğretme, güven duygusu ve olumlu benlik algısı kazanma olanağı vermektedir (Bilen, 1994; akt. Güler, 2007).

Kuşkusuz her aile çocuğunun gelişimine bu ve benzeri katkıların fazlasını yapmak ister. Çocuğu için hayaller kurar, bunları gerçeğe dönüştürmeye çalışır.

Çocuksa aile içinde kendini bir yere ait hisseder ve güvendedir. Toplumumuzda doğduğu günden okula başlayana kadar daha çok annesiyle zaman geçiren çocuklar için aileye duyulan güvenin başlangıç noktası ise annedir. Okul öncesi eğitime başlayana kadar çocuğunu okul öncesi eğitime hazırlamaya çalışan anneler, çocuklarının tüm fiziksel ihtiyaçlarını karşılamanın yanında, onları sosyal yaşama da hazırlamakta, oyunlar oynamakta, kitap okumakta, şarkılar söylemekte, sohbet etmekte, birlikte alışverişe çıkmakta, gezmeye gitmekte kısaca birlikte büyümektedirler.

Okul öncesi eğitime başladıktan sonra da gün içinde okuldaki yaşantıları dışında oyun oynama, televizyon izleme, bilgisayarla oynama, resim yapma, şarkı söyleme gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştiren çocukların bu etkinlikleri niçin tercih ettiğinin, zamanlarını etkili ve verimli kullanıp kullanmadıklarının, ailenin özellikle de annenin çocuklarıyla çocuklarının gelişimini destekleyici etkinlikler yapıp yapmadıklarının ve çocuklarının etkinlikleri hakkındaki görüşlerinin bilinmesi çocukların gelişimlerinin desteklenmesi açısından önem arz etmektedir.

1.1. Problem

Günümüzde çocukların 0-6 yaş döneminde gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı artık herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bu yılların en verimli şekilde geçirilmesi, çocuklara gelişimlerini destekleyici zengin ortamların ve farklı uyaranların sunulması ailelerin çocuklarının gelişiminde üstleneceği önemli sorumluluklardan biri haline gelmiştir. Okula başlayana kadar tüm eğitimini ailede alan, aileyle sosyal ve duygusal gelişimi başlayan çocuğun, okul hayatıyla birlikte ailesi bu gelişimi destekleyici rolde yer almaktadır.

Yavuzer (1998), ailenin çocuğun gelişimine ve eğitimine olan katkısını şu şekilde ifade etmektedir:

- Grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için güven duygusu kazandırma,
- Sosyal açıdan onay görebilmesi için gerekli ortamı hazırlama,
- Sosyalleşme ve topluma uyum sağlama sürecine uygun davranış modeli oluşturma,
- Bu süreçte karşılaştığı sorunlara çözüm üretmesine yardımcı olma,
- Okul ve sosyal yaşamda başarılı olabilmesi için yeterlilik ve becerilerini geliştireceği ortamlar sağlama.

Bu açıdan, okul ortamında fiziksel, duygusal, zihinsel, sosyal yönden gelişebileceği etkinlikler yapan çocukların gelişimlerinin okul dışı zamanlarda da desteklenmesi ve gelişimlerinin en üst düzeye çıkarılması önem arz etmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde çocukların okul dışı zamanlarda gerçekleştirdiği etkinlikleri konu alan bazı araştırmalara (Aral ve Aktaş, 1997; Aktaş Arnas, 2005; Akçay ve Özcebe, 2012; Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012; Türkkent, 2012; Kesicioğlu ve Alisinanoğlu, 2013; Anderson, Lorch, Field, Collins ve Nathan, 1986; Bianchi ve Robinson, 1997; Huston, Wright, Marquis ve Green, 1999; Posner ve Vandell,1999; Early et.al., 2009) rastlanmıştır. Bu araştırmalar daha çok çocukların televizyon izleme, bilgisayar, internet kullanma, süre ve alışkanlıklarını, annelerin oyun algısını, annelerin ve öğretmenlerin çocukların etkinlikleri hakkındaki görüşlerini, çocukların etkinliklere ayırdığı sürelerin bazı değişkenler açısından incelenmesini konu alan çalışmalardır. Her ne kadar çocukların okul dışı etkinliklerinin tümünün ya da herhangi birinin ele alındığı çalışmalara rastlanılmış olsa da, çocukların okul dışı etkinliklerinin ve bu etkinliklere yönelik annelerin ve çocukların görüşlerini de kapsayan araştırmalara rastlanılmamış ve bu durum araştırılmaya değer görülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın problemi şu şekilde ifade edilmiştir: Okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı zamanlarda yaptıkları etkinlikler nelerdir, anneler ve çocukların bu etkinlikler hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı zamanlarda dahil oldukları etkinlikleri belirlemek, annelerin ve çocukların bu etkinlikler hakkındaki görüşlerini incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Çocuklar okul dışı zamanlarda hangi etkinlikleri ne kadar süre ile gerçekleştirmektedir?
- Çocukların okul dışı zamanlarında gerçekleştirdikleri etkinlikler ile ilgili görüşleri nelerdir?
- Annelerin çocuklarının okul dışı zamanlarında gerçekleştirdikleri etkinlikler ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuklar okul dışı zamanlarında çeşitli etkinlikler gerçekleştirmektedir. Bu etkinlikleri çocukların ne kadar süre ile gerçekleştirdiğinin ve etkinlikler hakkındaki görüşlerinin bilinmesi okul öncesi dönem çocuklarını okul dışı zamanlarında da tanıma konusunda eğitimcilere, akademisyenlere ve ebeveynlere yardımcı olacaktır. Bununla birlikte annelerin çocukların etkinlikleri hakkındaki görüşleri de çocukların zamanlarını nasıl geçirdiklerini belirlemek açısından önemlidir. Bu dönem çocuklarının gün içinde yaptıkları etkinliklere yönelik kendilerinin ve annelerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmaların literatürde çok fazla olmaması ise çalışmayı önemli kılan etmenlerdendir.

Çalışma okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı etkinliklerinin ve bu etkinliklere ilişkin anne ve çocukların görüşlerini belirlemeyi amaçlamakta, yapısı itibarıyla genelleme amacı taşımamaktadır. Çalışmanın katılımcıları aynı ilçede yaşamakta, sosyo-ekonomik düzeyleri birbirine yakın, ilçe imkanları bakımından denk bir yapıdadır ve bu sınırlar içerisinde var olan durum ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çocukların zamanlarını etkili ve verimli geçirip geçirmedikleri, annelerin çocukların bu dönem gelişimlerini desteklemesi açısından gerçekleştirdikleri etkinliklerin öneminin farkında olup olmadıkları da açığa çıkacaktır. Bunun sonucunda annelerin çocuklarının gün içinde gerçekleştirdikleri etkinlikleri eleştirel bir gözle görüp, gelişimlerini destekleyici etkinliklere okul dışı zamanlarda da yer verebileceği, anne-babaların okul dışı zamanlarda çocuklarıyla etkili zaman geçirmesi için eğitimlerin düzenlenebileceği, çocukların okul dışı zamanlarda gelişimlerini destekleyici farklı etkinliklere yönlendirilebileceği ve çocukların gerçekleştirdiği etkinliklerin başka araştırmacılar tarafından ayrı ayrı ayrı incelenebileceği düşünülmektedir.

Çalışma, okul öncesi dönem çocuklarının ve annelerinin çocukların gün içinde yaptığı etkinliklere yönelik görüşlerinin belirlenmesi yoluyla, bu etkinliklere yönelik yeni araştırmalara başlangıç olabilecek ve literatürün zenginleşmesine katkıda bulunacak olmasından dolayı önem arz etmektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı zamanlarda neler yaptıkları, vakitlerini nasıl geçirdikleri ele alınacaktır. Bununla birlikte bu dönem çocuklarının temel gelişim özelliklerinin bilinmesi ise gerçekleştirilen etkinlikler açısından yol gösterici olacaktır.

2.1.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Temel Özellikleri

Çocuğun büyümesi ve gelişmesi doğum öncesinde başlayan uzun bir süreçtir. Bu süreç içerisinde çocuğun gelişim özelliklerinin bilinmesi, hem çocuğun desteklenmesi, hem de her gelişim döneminde meydana gelebilecek aksaklıkların zamanında giderilmesi açısından oldukça faydalıdır. Yaşamın ilk yılları gelişim ve öğrenmenin hızı açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışmanın kapsamı açısından çocukların zaman geçirdiği etkinliklerin okul öncesi yıllara denk gelen yaşların genel özellikleriyle de bağlantılı olduğunun düşünülmesi nedeniyle öncelikle bu gelişim özelliklerinin bilinmesi yararlı olacaktır.

Okul öncesi eğitime başlama yaşı olan üç yaş itibarı ile çocukların paylaşma alışkanlığı gelişmeye başlar. Çocukların bu dönemde akran ilişkileri açısından zorlanmadığı, hatta arkadaş edinmede çok istekli ve girişken olabildikleri görülür (Gülay ve Akman, 2009). Üçüncü yaşta çocuk üç-dört sözcüklü cümleler kurmaya başlar, adını, yaşını ve cinsiyetini söyler. Basit konulu ve kısa öyküleri dinlemekten ve onların resimlerine bakmaktan çok hoşlanırlar (Şen, 2007). Büyük kasları gelişmiştir. Çamur, kum ve kille oynar, şekiller yoğurur. Nesnelerin işlevlerini bilir ve çok meraklıdır, her şeyi öğrenmek ister (Saygılı, 2011). 2 yaşın inatçılık dönemini atlatan çocuk, daha uyumlu, sakin ve işbirlikçidir (Gülay ve Akman, 2009). El, göz ve vücut koordinasyonu gelişen çocuk, kendi kendini yönetmeyi öğrendikçe ve bağımsız olma yolunda başarı kazandıkça daha uyumlu bir birey olacaktır (Şen, 2007).

Okul öncesi eğitim yaşlarının ikinci basamağında olan dört yaş çocuğu artık başkalarının gözetimine gereksinim duymadan kendi kendine hareket edebilen, oldukça düzgün konuşabilen, sorduğu sorulara yanıt arayan, kendisini sözle ve hareketle ifade

edebilen, yaşıtlarıyla daha uzun süre bir arada kalarak oyun oynayabilecek duruma gelen bir bireydir (Oktay, 2000). Çocuğun dördüncü yaşından itibaren oyun becerisi gelişmektedir. Oyun becerileri kendini ifade etmesine olanak sağlarken, diğer çocuklara (ve dolayısıyla topluma) karşı farkındalığını da geliştirecektir (Gülay ve Akman, 2009). Dört yaşında başkalarıyla ilişkilerinde zaman zaman sorunlar yaşayabilen ve onlara uyum sağlamakta zorluk çeken çocuk, beş yaşına geldiğinde ise daha dengelidir ve belirgin bir olgunluk düzeyine gelmiştir (Şen, 2007). Bu yaşta çocuk fazla yardım almadan elbiselerini kendi kendine giyebilir, elini yüzünü yıkayabilir ve yemeğini dökmeden kendisi yiyebilir (Saygılı, 2011). Yaşının genel gelişim özellikleri göz önünde bulundurulacak olursa; çocuğun bu dönemde bir olayı oluş sırasına göre sıraladığı, renkleri isimlendirdiği, basit dans adımlarını yaptığı, başkalarına yardım etmeye karşı istekli olduğu, duygularını jest ve mimiklerle ifade ettiği, başkalarının duygu durumlarına uygun tepkiler verdiği ve yetişkinlerin konuşmalarına katıldığı söylenebilir (http://www.acevokuloncesi.org/dosyalar/pdf/Ek_12_MEB_OOE.pdf)

Beş yaşında iken toplumsal yönden uyumlu, sakin, dengeli, mutlu bir görünüm sergileyen çocuğun, bu yaşın sonuna doğru giderek değiştiği; açık, anlayışlı ve rahat tavırlarının kaybolmaya başladığı; daha hareketli, uyumsuz bir durumu yansıttığı gözlenir (Oktay, 2000). Çocuk altı yaşına geldiğinde iki buçuk yaşındayken görülen olumsuz evrenin belirtilerini göstermeye başlar; dengesiz ve kurallara karşı olan, isyankar bir tutum ve davranış içine girer (Gülay ve Akman, 2009). Her şeyin hepsini ister, paylaşmaktan kaçınır. Fırtınalı ve duygusal bir yaştadır, her şeyin istediği anda ve istediği biçimde gerçekleştirilmesini bekler (Saygılı,2011). Bu yaşta büyük ve küçük kas gelişimi oldukça ileri düzeydedir, okuma ve yazmaya hazırdır. Geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman kavramları oldukça gelişmiştir. Haftanın günlerini sayabilir, sabah, öğlen ve akşamı birbirinden kolayca ayırabilir (Şen, 2007). Bunlara ek olarak, genel gelişim özellikleri göz önüne alındığında çocuğun bu yaşta, eksik insan resmini kol ve bacak çizerek tamamladığı, eşleştirme, ilişki kurma, gruplandırma ve sıralamayı nasıl yaptığını açıkladığı, neden sonuç ilişkilerini kurduğu, sıralı ve bileşik cümleler kurduğu, vücudunun farklı bölümlerini kullanarak dengede durduğu, çeşitli hareketleri müzik ve ritim eşliğinde ardı ardına yaptığı, günlük işlerde sorumluluk alıp yerine getirdiği görülür (http://www.acevokuloncesi.org/dosyalar/pdf/Ek_12_MEB_OOE.pdf). Yedi yaşına doğru ise çocuğun dengesiz ve tutarsız davranışlarında bir azalma olduğu ve sakin bir yapıya büründüğü görülür (Şen, 2007).

2.2. Çocukların Gün İçinde Gerçekleştirdiği Etkinlikler

Bu başlık altında çocukların gün içinde genel olarak gerçekleştirdiği bazı etkinliklere yer verilecektir. Çalışmada etkinlik olarak kastedilen çocukların beslenme, boşaltım, uyku, vb. gibi günlük zaruri ihtiyaçları dışında gün içinde yapmaktan hoşlandıkları, zaman ayırdıkları, eğitici, öğretici veya eğlence amaçlı olarak gerçekleştirdikleri oyun oynama, televizyon izleme, bilgisayar, telefon ve tabletle zaman geçirme, resim yapma, şarkı söyleme, aile katılım çalışmaları yapma, kitap okuma gibi eylemlerdir.

2.2.1. Oyun

Oyunu yaşam amacı olarak kullanan çocuk gün içinde parka gitme, sokakta oynama, evde oynama, oyuncaklarıyla evde/sokakta oynama, arkadaşlarıyla sokakta/evde/parkta oynama gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirmektedir.

Oyunun çocuğun bedensel, sosyal ve bilişsel yeteneklerini geliştirmede, ruhsal durumunu anlamada, kişiliğinin olumlu yönde geliştirilmesinde etkin bir işlevi bulunmaktadır (Yavuzer, 2000). Çocuk oyun yoluyla düşünmeyi ve kendi başına karar vermeyi, sorumluluk almayı, işbirliği yapmayı ve paylaşmayı, sonuca ulaşmayı, konsantre olmayı öğrenir (Saygılı, 2011). Sosyal, duygusal, motor beceri gelişimi oyun yoluyla desteklenen çocuk, oyuna kimi zaman beslenme ve uykudan öncelikli zaman ayırır. Acıktığını unutur, uykuyu erteler, tuvalete gitmez ve oyuna devam eder. Çocukların doğdukları andan itibaren başlayan oyun etkinlikleri onların bıkmadan ve usanmadan yaptıkları, gelişimlerini destekleyici bir araçtır (Pehlivan, 2005). Çocuk oyun oynayarak varlığını ispatlamakta, hayata değişik rollerle hazırlanmaktadır.

Çocuğun oyun oynama davranışını çocuğun yaşı, oyun ortamı/alanı, öğretmen ve oyuncaklar (oyun materyalleri) gibi öğeler etkilemektedir (Saracho, 2002; akt. Adak Özdemir ve Ramazan, 2012). Bu öğelerden biri olan oyuncaklar çocukların yaşamında önemli role sahiptir. Çocuk oyun oynarken genellikle oyundaki rolüne uygun gerçek bir nesne ya da bu nesnenin yerini alabilecek bir eşyaya ihtiyaç duyar (Adak Özdemir ve Ramazan, 2012). Oyun içindeki bu nesneler sayesinde çocuk oyundaki rolüne daha kolay adapte olur. Çeşitli oyuncaklarla zaman geçiren çocuk için, oyuncak olmasa bile onun bedeni oyun içindeki en önemli materyaldir. Çocuk bunun farkındadır ve her koşulda oyun oynama görevini tamamlamaya çalışmaktadır. Bu görevini tamamlamasına yardım eden diğer koşul ise hiç kuşkusuz çocuğun arkadaşlarıdır. Çocuk gün içinde zamanının bir kısmını da akranlarına ayırır ve evde, bilgisayar ve

televizyon başında, parkta, bahçede, sokakta onlara ihtiyaç duyar. Çünkü başka birinin daha katılmasıyla, çocuğun en önemli uğraşı olan oyun daha çok zenginleşmekte, daha eğlenceli bir hale gelmektedir.

2.2.2. Televizyon İzleme

Çocuğun gün içinde yaptığı birçok etkinlik gibi, çocuk-televizyon etkileşimini nitelik ve nicelik olarak belirleyen en önemli kurum ailedir, çünkü çocuk aileden etkilenmektedir. Ailenin bir parçası halini alan televizyon, yaşam tarzını, aile içi iletişimi şekillendirerek, aile bireylerinin ne konuşacağını belirlemekte, ailenin oturma ve uyku düzenini, iletişim tarzlarını, sosyal davranışlarını, beslenme alışkanlıklarını belirleyebilmektedir (Ertürk ve Gül, 2006). Doğduğu ilk andan itibaren televizyonla karşılaşan çocuk için televizyon oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Televizyon izleme nedenlerine bakıldığında çocuklar ve yetişkinler arasında farklılıklar görülmektedir. Yetişkinlerin çoğu televizyonu eğlenmek amacıyla izlerken; çocuklar ise eğlendirici buldukları televizyonu dünyayı tanımak ve anlamak için izlemektedirler (Kaskun ve Öztunç, 1999; akt. Öztürk ve Karayağız, 2007). Kaiser Aile Derneği'nin 1999 yılında yayınladığı raporda 8-18 yaş arası çocukların 2/3 ünün, iki-yedi yaş arası çocukların 1/3 ünün odasında televizyon bulunduğu belirtilmiştir. Ulusal Medya ve Aile Enstitüsü verilerine göre eğer bir çocuğun odasında televizyon bulunuyor ise çocuk haftada 5,5 saatini televizyon izleyerek geçirmektedir. Buna rağmen ancak 45 dakikasını kitap okuma, müzikle ilgilenme gibi faydalı etkinliklere ayırmaktadır (Allen, 2001; akt. Öztürk ve Karayağız 2007). Yine Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Kamuoyu ve Yayın Araştırmaları Dairesi Başkanlığı'nca Türkiye genelinde 22 il ve yedi coğrafi bölgede yapılan bir araştırmaya göre, çocuklar günde ortalama 3,7 saat televizyon izlemektedirler. Araştırmada çocukların %68,23'ünün günde ortalama üç saatten fazla, %26,39'unun ise beş saatten fazla süreyle televizyon izlediği ortaya çıkmıştır (Özdiker, 2002). Ülkemizde 4-12 yaş arasındaki çocukların en çok izlediği programlar ise çizgi filmlerdir (Demirci, 2002).

2.2.3. Bilgisayar, Tablet ve Telefon

Hızla günlük yaşantımızın bir parçası haline gelen bilgisayar, tablet ve telefonlar artık çok erken yaşlarda kullanılmaya başlanmıştır. Çocuklar doğdukları andan itibaren teknolojiyle karşılaşmakta ve küçük yaşlardan itibaren onları kullanabilmektedirler. Her

evde teknolojik cihazlardan bir ya da bir kaçı bulunmakta, çocuklar zamanlarının önemli bir kısmını bunlara ayırmaktadırlar. Teknolojik cihazları genellikle oyun oynama, resim yapma, müzik dinleme gibi amaçlarla kullanan çocukların bilgisayar oyunu oynama sıklığı ailelerinin bilgisayar oyunu oynama durumlarından etkilenmektedir (Akçay ve Özcebe, 2012). Aile bilgisayar kullanıyorsa, çocuklar da bilgisayarı daha sık kullanmaktadırlar.

2.2.4. Resim Yapma

Okul öncesi dönemde okuma-yazma bilmeyen çocuğun çoğu zaman yazı yerine kendini ifade aracı olarak kullandığı resim yapma, aynı zamanda çocukların yaparken eğlendiği en önemli uğraşlardan biridir. Sevgisini, kızgınlığını, mutluluğunu resim yoluyla anlatan çocuk, hayal dünyasını resme dökmekte, yaratıcılığını ifade etmektedir.

Genellikle iki yaşlarında eline kalem geçtiğinde karalama yapmaya başlayan çocuğun kalem tutuşu henüz acemicedir(Çankırılı, 2011). Kasları geliştikçe, kalemi daha rahat kavrayan ve zamanla kalemi doğru kullanmayı öğrenen çocuk renkleri kullanmaya başladıkça renklenen hayal dünyasını resimde daha net ortaya koymaya da başlayacaktır. Okula başlayıp "nasıl resim çizileceğini" öğrenene kadar çocuklar zamanlarının daha önemli bir kısmını resme ayırmaktadırlar (Çankırılı, 2011).

2.2.5. Müzik Etkinliği

Müzik, insanın yaşamında vazgeçilmez bir olgu ve çocuğun doğal çevresinde etkileştiği önemli bir boyuttur (Çilden, 2001). Çocuk günlük hayatta, oyunları içinde, tekerleme söylerken, televizyon izlerken, kısaca her anında müziğin içindedir veya etkinliklerini müzikle zenginleştirmektedir. Müzik dinleyen çocuk, sessiz olmayı, dikkatini yoğunlaştırmayı, sesleri tanımayı ve ayırt etmeyi öğrenmekte, müziği en çok kullandıkları biçim olan şarkı söyleme ile de sesini kullanmayı öğrenmekte, şarkı sözlerinde bilmediği sözcüklerin anlamını kavramaya başlamaktadır (Kandır, 2006).

Çocuklar her türlü materyalden elde edilen sesleri kullanma, deneme, öğrenmeye gereksinim duyarlar. Okul öncesi çocuk öncelikle seslerle ilgilenir, neyin hangi sesi çıkardığını merak eder (Çilden, 2001). Üç yaşındaki çocuk bireysel ve grup halinde melodili bir biçimde şarkı söylemeyi başarabilirken, dört yaşında şarkı söyleme sesi daha güvenlidir (Kandır, 2006). Beş yaş çocukları ise basit dans adımlarını öğrenebilir ve bunları müzikal ritme uydurabilirler. Arkadaşlarıyla basit bir orkestra kurabilir, kendi

melodilerini yaratabilirler (Haines ve Gerber,1992; akt. Kandır, 2006). Altı yaşında ise özellikle kendi seçtikleri şarkıları söylemeyi seven çocuklar, güçlü bir ritim duygusuna sahiptir. Ritim örnekleri ve vuruş kavramını anlayabilir, enstrümanları öğretildiğinde beceriyle çalabilirler (Sun ve Seyrek, 2002).

2.2.6. Kitap Okuma

Okul öncesi dönem çağlarındaki çocuklar okuma yazma alışkanlığı kazanmamış olsa da, bu yaşlar kitaplara karşı ilginin arttığı, okumaya hazırlığın başladığı yıllar olarak da değerlendirilebilir. Bu dönemde çocukların en belirgin özeliklerinden biri meraklarıdır ve bu merak sayesinde her şeyi keşfetmeye çalışmaktadırlar. Bu keşif sürecinde kullandıkları araçlardan biri de kitaplardır. Çocukların resimli kitaplarla başlayan etkileşimleri, onları yavaş yavaş okumayı öğrenmeye hazırlayacak şekilde resimlerin arasında kısa metinlerin yer aldığı kitaplarla devam eder ve bu süreçte çocuğun kitapla sürekli etkileşimde bulunması sağlanır. Çocuk, kitapla olan her etkileşimi sonucunda yeni bilgiler edinir ve okumaya olan ilgisi biraz daha artar (Çakmak ve Yılmaz, 2009).

Daha 18 ay dolaylarında sayfa çevirmeye başlayan çocuklar için kitaba ilgi konuşmadan önce başlamaktadır. Okul öncesi dönem olarak adlandırılan yıllar ise masal ve hikaye okuma, anlatma dönemidir (Zengin ve Zengin, 2009). Çocuklarda yazılara ve kitaplara aşinalık kazanma, yazıları anlamlandırabilecek temel becerilerin gelişimi de bu dönemde gerçekleşir (http://www.aile.org/index.php?bolum_yazi=413, 2005). Bu dönemdeki çocuklara okunan resimli kitaplar, metin kadar ya da metinden daha çok resim içermektedir ve bu kitaplar çocukların ilk tanıdığı türdür ve çocuklara ilk kitap sevgisini aşılarlar (Zengin ve Zengin, 2009). Doğru zamanda ve gelişimlerine uygun kitaplarla karşılaşan çocuklar ise kitaplara zaman ayırmaya başlayacak, hayal dünyalarını ve yaşamlarını zenginleştireceklerdir.

2.3. Konu İle İlgili Araştırmalar

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim alanları, ailelerinin ebeveynlik tutumları, bu dönem çocuklarına okul öncesi eğitimin yararları, okul öncesi eğitim konusunda öğretmen ve veli görüşleri gibi başlıklar araştırmacıların dikkatini çekmiş ve sürekli çalışılan konular olmuştur. Gerek okul öncesi eğitimin yaygınlaşması ve çocukların erken yaşlarda birey farkındalığı kazanmaları, gerek yeni nesil anne-

babaların çocuklarına bakış açılarının değişmesi, gerekse de genel perspektifte eğitimde eğitimcilerin ve araştırmacıların çocuğa yönelik algılarının değişmesiyle çocuklar kendi yaşantıları hakkında fikir beyan etme ve karar verme haklarını kullanmaya başlamışlardır. Bunun neticesinde de çocukların algılarının anlaşılmasını amaçlayan çalışmalar yeni yeni gündeme gelmeye başlamıştır.

2.3.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Aral ve Aktaş (1997), çocukların televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları sürenin incelenmesi amacıyla yaptıkları çalışmalarında, çocukların hafta içi ve hafta sonu televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları süreleri ve etkinliklere harcanan sürenin zamana, yaşa, cinsiyete ve sosyoekonomik düzeye göre farklı olup olmadığını araştırmışlardır. Bu araştırmaya farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ilkokul dördüncü ve beşinci sınıfa devam eden 103 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada çocuklardan hafta içi iki gün ve hafta sonu iki gün olmak üzere toplam dört gün boyunca uyku dışında yaptıkları tüm etkinlik sürelerini belirterek yazmaları (günlük tutmaları) istenmiştir. Her bir etkinlik için, çocukların harcadığı süreler dakika (gün/dakika) olarak hesaplanmıştır. Çocukların hafta içi ve hafta sonu etkinliklere harcadığı süreler ile cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve yaş değişkenleri arasında fark bulunup bulunmadığı "Varyans Analizi Yöntemi" ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda araştırma kapsamına alınan çocukların hafta içi televizyon izleme ve ders çalışmaya, hafta sonu ise televizyon izlemeye daha fazla zaman ayırdıkları, diğer aktivitelere (resim yapma, müzik dinleme, spor yapma gibi) ve kitap okumaya daha az zaman ayırdıkları saptanmıştır. Erkek çocukların kızlara, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocuklara, dördüncü sınıfa devam eden çocukların beşinci sınıfa devam eden çocuklara oranla daha fazla televizyon izledikleri belirlenmiştir.

Aktaş Arnas (2005), 3-18 yaş grubundaki çocukların televizyon, bilgisayar ve internet kullanma alışkanlıklarını incelediği çalışmasında 933 çocukla çalışmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların evde günde ortalama olarak bilgisayar kullanmaya 18 dakika, internet kullanmaya yedi dakika, bilgisayar oyunlarına 14 dakika ve video oyunlarına 10 dakika zaman ayırdıkları saptanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, yaş ile bilgisayar kullanma, internet kullanma, bilgisayar oyunlarına ayrılan süre arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunurken, yaş ile video oyunlarına ayrılan süre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Karaman (2010), televizyonda yayınlanan çizgi/dizi filmlerin çocukların tüketim alışkanlıkları üzerine etkilerini araştırdığı çalışmasına 6-11 yaş aralığında on çocuğu dahil etmiş ve bu çocuklarla derinlemesine görüşmeler yapmıştır. Araştırma sonucunda çocukların okul zamanında okul, ödev ve çalışma saatleri dışında çoğunlukla televizyon seyrettikleri, televizyon seyretme sürelerinin bir-üç saat arası değiştiği, tatillerde ise bu sürenin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Adak Özdemir ve Ramazan (2012)'ın oyuncağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı isimli çalışmalarında, araştırmacılar 48-72 aylık 10 çocuk, 17 anne ve 11 okul öncesi öğretmeni ile çalışmışlardır. Katılımcılara oyun ve oyuncakla ilgili dört soru sorulmuş ve verilen yanıtlar içerik açısından değerlendirilerek 'oyuncak tanımı', 'oyuncak seçimi', 'oyuncak algısı' ve 'oyuncağa ilişkin duygu, istek, uyarı ve eleştiriler' olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların oyuncağı 'oyun aracı', anne ve öğretmenlerinse 'gelişim' olarak tanımladıkları, oyuncak seçiminde çocukların oyuncağın pahalı olmamasına, sevdikleri renkte olmasına, iyi olmasına, oynayabilecekleri özellikte olmasına, kırılmayacak şeyler olmasına dikkat ettiklerine ve bazı çocukların oynadıkları oyuncakların adını söylediğine ulaşılmıştır. Annelerin ise oyuncak alırken oyuncağın sağlıklı ve güvenli olmasına, sağlam, eğitici ve öğretici olmasına, çocuğun yaşına ve ilgi alanına uygun olmasına, ucuz olmasına, gelişime yardımcı olmasına, hayal gücünü geliştirici olmasına, cinsiyetine uygun olmasına dikkat ettikleri ve annelerin oyuncak seçiminde televizyon reklamlarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada öğretmenlerin oyuncak seçiminde etkili olan faktörler olarak ise renk, ses, hareket, cinsiyet, ilgi, yaş ve televizyon reklamlarına ulaşılmıştır. Yine çalışma sonucunda annelerin, öğretmenlerin ve çocukların aklına ilk gelen iki oyuncağın çoğunlukla araba ve bebek olduğu saptanmıştır.

Akçay ve Özcebe (2012), okul öncesi eğitim alan çocukların ve ailelerinin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıklarını belirledikleri çalışmalarında dört-altı yaş grubundaki 93 çocuğun anne veya babası ile çalışmışlardır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan ailelerin bilgisayar oyunu oynama durumlarına göre çocukların bilgisayar oyunu oynama sıklığının arttığı ve araştırmaya katılan çocukların, bilgisayar oyunu oynama durumları ile okul-yaş aralığı ve cinsiyetleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır.

Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı (2012), altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı isimli çalışmalarında, 88 anne ile çalışmışlardır. Araştırmacılar annelere çocukların okul dışındaki günlük rutin etkinlikleri, çocuğun oyun arkadaşlığını kimin yaptığı, çocuğun nerede oyun oynadığı, çocuklarıyla oyun oynama konusunda yaşadıkları sıkıntılar ve çocuklarının oyun etkinliklerini nasıl anlamlandırdığı konusunda açık uçlu sorular yöneltmiş ve annelerin bu konudaki görüşlerini saptamaya çalışmışlardır. Araştırma sonucunda çocukların okul dışı zamanlarının çoğunu oyun oynayarak ve televizyon izleyerek geçirdikleri, oyunlarını en çok arkadaşlarıyla ve anne-babalarıyla oynadıkları, ev içerisinde en çok kendi odaları ve salonda oyun oynadıkları bulunmuştur. Annelerin çocuklarla oyun oynama konusunda ise en çok yorgunluk konusunda sıkıntı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Türkkent (2012), okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri isimli yüksek lisans çalışmasında, okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ve bu çocukların anneleri ve babalarının televizyon izleme süreleriyle, okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmelerine ilişkin anne ve öğretmen görüşlerini araştırmıştır. Çalışmaya beş-altı yaş grubu 52 çocuk, bu çocukların anne-babaları ve 20 okul öncesi öğretmeni dâhil edilmiştir. Çalışma sonucunda, çalışmanın alt problemlerinden olan okul öncesi dönem çocuklarının haftalık televizyon izleme süreleri 15,5 saat bulunurken, bu sürelerin program kategorilerine göre dağılımına bakıldığında çocukların haftalık ortalama 8,8 saat ile ilk sırada çizgi filmleri, ikinci sırada haftalık ortalama 3,9 saat ile dizi filmleri, en az ise haftalık ortalama 0,9 saat ile magazin programlarını izlediklerine ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan kız çocuklarının haftalık ortalama 17 saat, erkeklerinse 14 saat televizyon izledikleri ulaşılan bir başka sonuçtur. Kız ve erkek çocukların en çok izledikleri program çizgi film olarak belirlenmiş, ikinci sırada yer alan dizi filmleri kız çocukların erkeklerden daha fazla izlediği tespit edilmiştir.

Kesicioğlu ve Alisinanoğlu (2013), okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı (informal) matematik öğrenme süreçlerine ilişkin aile görüşleri isimli nitel durum çalışmalarında 150 okul öncesi dönem çocuğu ve aileleri ile çalışmışlar ve okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı (informal) matematik öğrenme süreçlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, çalışmaya katılan ailelerin %56'sının okul dışı vakitlerde çocuklarıyla matematik etkinlikleri yaptıklarına ulaşılmış, bu etkinliklerse en çok sayı sayma ve geometri etkinlikleri olarak belirlenmiştir.

Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu (2013), çalışmalarında üç-altı yaş aralığında çocuğu olan, üniversite mezunu, meslek sahibi, en fazla üç çocuğu olan, 30-40 yaş aralığındaki 12 babanın çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğine dair algılarını belirten görüşlerini niteliksel olarak değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda babaların çocuklarıyla birlikte oyun oynayarak, açık havada dolaşarak, okul ödevlerini yaparak, parka giderek, gözlem yaparak, markete giderek, televizyonda çocuk programları izleyerek, birlikte yemek yapıp yiyerek, kitap okuyarak, şarkı söyleyerek, genel konular üzerine sohbet ederek ve boyama yaparak nitelikli zaman geçirdikleri belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuçta, babaların çocuklarıyla hafta sonu günlerde hafta içi günlerden daha nitelikli zaman geçirmeleridir. Yine babaların çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmelerinin çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimini destekleyeceğini ve kendilerine ise mutlu olma açısından fayda sağladığını düşündükleri saptanmıştır.

Kırık (2014)'ın aile ve çocuk ilişkisinde internetin yerini araştırdığı çalışmasına, sıfır-altı yaş aralığında çocuğu bulunan 50 ebeveyn dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin yarısından fazlasının internette geçirdiği sürenin günde iki saatin üzerinde olduğu ve ebeveynlerin; e-gazete, e-dergi okumak ve haberleri takip etmek, e-postaları kontrol etmek ve sosyal ağlarda bulunmak, oyun oynamak ve eğlenmek, iş / görev amaçlı erişim… vb. gibi nedenlere interneti kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine çalışma sonucunda katılımcıların yarısının çocukları internetteyken onlarla ilgilenmedikleri ve kendi işlerine baktıkları saptanmıştır.

2.3.2. Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Anderson, vd. (1986), küçük çocuklu 99 ailenin evine kayıt cihazları yerleştirmiş ve 10 günlük bir süreç için ailelerin ve çocukların televizyon izleme davranışlarını videoya almışlardır. Bebeklerden 62 yaşına kadar 460 bireyden oluşan bu ailelerde 0-17 yaş arası 170 çocuk bulunmaktadır. Araştırmacılar elde ettikleri veriler sonucunda, televizyon izlemenin yaşla ilgisi olmadığına ve erkeklerin kadınlardan daha çok televizyon izlediğine ulaşmışlardır. Ayrıca çalışma sonucunda okul öncesi yıllarda televizyon izlemeyle görsel dikkatin arttığı, okul çağı yıllarında %70 seviyelerine ulaştığı ve yetişkinlikte ise görsel dikkatin azaldığı belirtilmiştir.

Bianchi ve Robinson (1997), Kaliforniya'nın bir eyaletinde 3-11 yaş arası çocuklarla çalışmıştır. Araştırmacılar verilerini günlükler yoluyla elde etmişlerdir.

Çalışmada çocukların kitap okuma, televizyon izleme ve ev işleri yapma gibi dört etkinlikle zaman geçirme miktarlarının bilişsel ve sosyal gelişimlerini nasıl etkilediğini ve bunların ebeveyn eğitimi, anne işi, ebeveyn sayısı ve aile genişliğine göre nasıl değiştiğini bulmak amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, aile eğitiminin çocukların kişisel ve sosyal becerilerinin önemli bir belirleyicisi olduğu tezini güçlendirdiği belirtilmiştir. Üniversite eğitimi olan ailelerin düşük eğitimli ailelere göre çocuklarının televizyon önünde daha az zaman geçirdiği ve çocuklarını ders çalışma ve kitap okuma konusunda daha çok cesaretlendirdikleri görülmüştür. Bununla birlikte çalışma sonucunda yarı zamanlı çalışan annelerin çocuklarının tüm gün evde olan annelerin çocuklarından önemli ölçüde daha az televizyon izlediğine ve geniş ailelerde çocukların daha çok ödev yaptığına ulaşılmıştır.

Huston, vd. (1999), çalışmalarında küçük çocukların zamanlarını nasıl geçirdiklerini bulmayı amaçlamışlar ve iki ve dört yaşındaki çocuklarla çalışmışlardır. Günlüklerle elde edilen veriler sonucunda, televizyon izleme süresinin yaş ile azaldığı, okuma ve eğitici etkinliklerle zaman geçirme süresinin hafta içi yaş ile arttığı, hafta sonu azaldığı, zaman geçirme şekillerinin cinsiyete göre aynı olduğu ve cinsiyet farklılıklarının yaşla birlikte arttığı belirtilmiştir. Çalışmada anne eğitim ve ev ortamı kalitesinin eğitici amaçlı televizyon izlemeyi artırdığı ve eğlence amaçlı televizyon izlemeyi azalttığı hipotezi kurulmuş fakat sonuçların hipotezi desteklemediği; televizyon izlemenin programın içeriğine, televizyona karşı diğer etkinliklerin niteliğine ve çevrenin durumuna bağlı olduğu görülmüştür.

Posner ve Vandell (1999), düşük gelirli kentsel çocukların okul sonrası faaliyetlerini ve gelişimlerini boylamsal olarak araştırmışlardır. Çalışmaya düşük gelirli ailelerden gelen 194 Afrikalı- Amerikalı ve beyaz çocuklar dahil edilmiş ve çocukların üçüncü sınıftan beşinci sınıfa zamanlarını nasıl düzenledikleri aile ve bağlamsal değişkenler göz önüne alınarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda kızların sosyal ve akademik faaliyetlere daha çok zaman ayırdığı, erkeklerinse daha çok koçluk sporlarıyla ilgilendiği görülmüştür. Okul sonrası programlara katılan çocukların akademik ve ders dışı etkinliklerle daha çok zaman geçirdiği, informal ortamlarda ise çocukların daha çok televizyon izleme ve dışarıda daha çok zaman geçirme davranışında bulunduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada üçüncü ve beşinci sınıflarda farklı faaliyetlere harcadıkları zamanlar göz önüne alındığında, beşinci sınıfta bu faaliyetlerin daha çok çocukların uyumu ile ilişkili olduğu ve üçüncü sınıfta çocukların uyumunun bu faaliyetlerin süresine bağlı olduğu belirtilmiştir.

Early, vd. (2009), çalışmalarında okul öncesi programlarında çocuğun zaman kullanımının çocuğun sınıf düzeyi, aile geliri, etnik kökeni ve cinsiyetine göre değişip değişmediğini bulmayı amaçlamışlardır. Çalışmada, 11 eyaletteki 652 okul öncesi programındaki 2061 çocuğun sınıf gözlemleri analiz edilmiştir. Bulgular anaokulu çocuklarının günlerinin genel olarak kendi seçimleri, öğretmenin verdiği etkinlikler ve yemekler/rutinler arasında bölündüğünü göstermiştir. Çalışma sonucunda çocukların zamanlarının çoğunu dil ve okuryazarlık etkinlikleri, sosyal bilimler ve sanat; zamanlarının daha azını matematik ve büyük motor etkinlikleri ile geçirdiği, bununla birlikte etnik ve gelir düzeyi değişkenlerinin çocukların nasıl vakit geçirdikleriyle ilgili olmadığı bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine bakıldığında ise özellikle serbest zamanlarda cinsiyete yönelik belirgin etkinlik farklılıkları olduğu görülmüştür. Çalışmada küçük çocuklar için, daha büyük çocukların akademik kabul etmediği ve tipik olmayan etkinlikleri içeren aktivitelerin (büyük motor etkinlikleri ve sanat gibi) daha öğretici olduğu bulunmuş, çocukların zamanlarının yarısından fazlasını akademik etkinliklere harcadığı görülmüştür. Yine çalışmada Latin ve Afrika Amerikalı çocukların düşük oranda ve ortalama daha yüksek gelirli çocukların olduğu sınıfların genellikle daha zengin ve daha çok uyarıcı deneyimlere sahip olduğu belirtilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma modeline dayalı olarak yapılmıştır. Nitel araştırmaların, üzerinde araştırma yapılan ya da yapılması planlanan kişilerin sahip oldukları deneyimlerden doğan anlamların sistematik olarak incelenmesine olanak tanıması (Strauss ve Corbin, 1998; akt. Ekiz, 2009), çalışma için bu modelin seçilmesine dayanak oluşturmaktadır. Çünkü nitel araştırmada gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmakta, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir süreç izlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı zamanlarda dahil oldukları etkinlikler ve buna yönelik annelerin ve çocukların görüşlerinin açığa çıkarılması amaçlandığı için çalışma nitel araştırma modeline uygundur.

Bu çalışma nitel araştırma modellerinden durum çalışmasına uygun olarak yürütülmüştür. "Durum", bir bireyden bir köy halkına ya da bir olaydan belli bir programın uygulanması gibi bir dizi işleme göre değişebilir olsa da, nitel araştırmada durum çalışması bir olayın yoğun bir şekilde çalışılmasıyla ilgilidir (Glesne, 2014). Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Durum çalışması, belirli bir çerçevede tanımlanabilen doğal oluşumlar olarak adlandırılır ve kim, ne, ne zaman, nasıl, nerede sorularına yanıt aranmak üzere yürütülür (Baş ve Akturan, 2013). Punch (2005)'a göre durum çalışmaları dört temel özelliğe sahip olup bu özelliklerden ilki ele alınan durumun sınırlı bir sistem olmasıdır (akt. Yağan Güder, 2014). Bu araştırmanın sınırlı sistemi çalışmanın yürütüldüğü okul olarak belirlenmiştir. İkinci ve üçüncü özellik ise bir oluşumun varlığı ve bütüncüllüktür. Buna göre tek bir olay bile her yönü ile incelenemeyeceği için bir odak belirlenmesi gerekir. Çalışmada da "annelerin ve çocuklarının okul dışı etkinlikleri ve bu etkinliklere ilişkin görüşleri" ele alınmıştır. Dördüncü ve son özellik ise, doğal ortamda, çoklu veri kaynağı ve veri toplama tekniğinin kullanılmasıdır. Çalışmada da çoklu veri toplama teknikleri kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Araştırmada kullanılan durum çalışması, nitel araştırmada çok yaygın olarak kullanılan bir türdür ve sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş bir yönlendirme yapmadan, araştırmanın odağını, veri toplama ve analiz yaklaşımlarını belirlemede araştırmacıya yön göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını Hatay ilinin Erzin ilçesinde bağımsız anaokuluna devam eden gönüllü 12 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Patton'a (1987) göre, amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak sağlamaktadır (akt.Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çocukların okul dışı zamanlarında annelerin evde bulunması ve annelerin çocuklarının gün içindeki etkinlikleri hakkında daha çok bilgi sahibi olmasından dolayı anneler çalışma için uygun görülmüştür. Annesi ev hanımı olan ya da yarım gün olarak çalışan üç, dört ve beş yaş gruplarından ikisi kız ikisi erkek olmak üzere dörder çocuk ve anneleri çalışmaya katılmıştır.

3.2.1. Katılımcıların Özellikleri

Araştırmaya katılan katılımcıların araştırma etiği açısından gizliliklerinin korunması ve araştırma bulgularının kolay anlaşılması amacıyla çocuklar Ç1,Ç2,Ç3,..……..,Ç12; anneleri ise A1,A2,A3,……..,A12 olarak kodlanmıştır. Yine bu kodlamanın okuyucuya daha net bilgi vermesi açısından tek numaralar (Ç1,Ç3,Ç5,Ç7,Ç9,Ç11) erkek, çift numaralar (Ç2,Ç4,Ç6,Ç8,Ç10,Ç12) kız çocukları ifade etmektedir.

Katılımcılara ait anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim düzeyi, anne-baba mesleği, kardeş sayısı, evde yaşayan birey sayısı ve ailenin ortalama aylık geliri gibi demografik bilgiler Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1

Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Çocuk	Anne Yaşı	Baba Yaşı	Anne Öğrenim Düzeyi	Baba Öğrenim Düzeyi	Anne Mesleği	Baba Mesleği	Kardeş Sayısı	Evde Yaşayan Birey Sayısı	Ailenin Ortalama Aylık Geliri (TL)
Ç1	25	32	Lise	Lise	Ev hanımı	Muhasebeci	2	4	950
Ç2	30	31	Lise	Önlisans	Ev hanımı	Makinist	1	3	3500
Ç3	28	35	Lise	Lise	Ev hanımı	Esnaf	1	3	1200
Ç4	34	40	Önlisans	Önlisans	Hemşire	Polis	3	5	6000+
Ç5	28	31	Lise	Önlisans	Ev hanımı	Zabıt Katibi	1	3	2500
Ç6	27	30	Lisans	Lisans	Bankacı	Askeri Personel	2	4	5300
Ç7	29	36	Lisans	Lise	Öğretmen	Güvenlik	2	4	4000
Ç8	34	40	Lise	Lise	Ev hanımı	Esnaf	2	4	2500
Ç9	26	35	Lise	Lise	Ev hanımı	Güvenlik	2	4	950
Ç10	24	33	Ortaokul	Lise	Ev hanımı	İşçi	2	4	1600
Ç11	36	43	Lise	Önlisans	Ev hanımı	Polis	2	4	4000
Ç12	28	38	Lise	Ortaokul	Ev hanımı	Marangoz	2	4	2000

Tablo 1'de görüldüğü üzere çocukların anneleri 24-36, babaları ise 30-43 yaş aralığındadır. Anne-babaların eğitim düzeyleri birbirine yakın olmakla birlikte, üç anne dışında tüm annelerin ev hanımı olduğu, üç babanın (Ç1,Ç7,Ç9) asgari ücretli işlerde çalıştığı ve ailelerin çekirdek aile olduğu belirlenmiştir. Hemşire olan A4 ve bankacı olan A6 araştırma esnasında çalışmamaları ve öğretmen olan A7 ise çocuğunun okul dışı zamanlarında evde olması nedeniyle araştırmaya dahil edilmişlerdir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda kullanılan nitel veri toplama yöntemleriyle duygu, düşünce süreçleri ve hisler daha iyi anlaşılacağı için (Strauss ve Corbin, 1998; akt. Ekiz, 2009), çalışmada günlük ve görüşmelere yer verilmiştir. Çocukların gün içinde yaptıkları etkinlik ve sürelerini belirlemek için anneler tarafından günlük tutulmuş, bu etkinliklere

yönelik olarak çocukların ve annelerin görüşlerini açığa çıkarmak içinse çocuklar ve annelerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

3.3.1. Günlük

Kişisel ve özel bir durum olarak belirtilen günlük tutma, insanların günlük yaşam içinde herhangi bir olayla karşı karşıya geldiklerinde duygu ve düşüncelerini kaydetmesi olarak ifade edilmektedir (Ekiz, 2009). Bilimsel araştırmalarda ise veri toplama aracı olarak kullanılan günlük, kolay ulaşılabilir olması nedeniyle araştırmacılar tarafından tercih edilmektedir.

Bu çalışmaya katılan 12 anne çocuklarının gün içinde yaptığı etkinlikler (oyun oynama, TV izleme, bilgisayarla oynama, vs. gibi) hakkında 10 gün boyunca günlük tutmuştur. Günlüklerde annelerden çocuklarının sabah uyandıkları zamandan başlayarak akşam uyuyana kadar gerçekleştirdikleri her etkinliğin zaman dilimlerini belirtmeleri istenmiştir. Çocukların okulda bulundukları zaman dilimleri günlüğe dahil edilmemiştir. Günlüklerin düzenli tutulması amacıyla annelerin ev hanımı olmasına veya çocuğunun okul dışı zamanlarında evde olmasına dikkat edilmiştir.

3.3.2. Görüşme

Kişilerden belli bir konuda duygu ve düşüncelerini alma etkinliği olarak tanımlanan görüşme, genellikle nitel araştırmalarda kullanılmaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2011). Görüşme yöntemi; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşmeye katılanların sayısına göre bireysel ve grupça olarak ikiye ayrılan görüşmeler, yapı bakımından ise; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üç kısma ayrılmaktadır (Ekiz, 2009). Bireysel görüşmede görüşmeci ile kaynak dışında kimse bulunmazken, grupça görüşmede ise çok sayıda kaynak kişi konuyu tartışmaktadır (Karasar, 2014). Yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı ile araştırılan arasında uzun süreli bir iletişim olmaksızın, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlamıştır ve esneklik yoktur. Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlamıştır, ancak görüşme sırasında araştırılan kişilere esneklik sağlamakta, soruların yeniden düzenlenmesine ve tartışılmasına izin vermektedir. Yapılandırılmamış görüşmede ise, görüşme tamamen esnektir ve sohbet havasındadır(Ekiz, 2009).

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme türü kullanılmıştır. Günlüklerin incelenmesiyle birlikte anneler ve çocuklar için yarı yapılandırılmış ve açık uçlu görüşme soruları hazırlanmış ve çocukların gün içinde yaptıkları etkinliklere yönelik olarak günlüklerin ışığında hazırlanan bu sorular çocuklara ve annelere görüşmelerde yöneltilmiştir.

Çocuklara sorulan sekiz soru çocukların yaptıkları etkinlikler ve bunlara yönelik görüşleri yanında, anne, baba, varsa kardeş ve okul dışındaki arkadaşlarıyla neler yaptıklarını da ayrıca kapsamaktadır. Çocukların çoğunda zaman/süre kavramı gelişmediği için gerçekleştirdikleri etkinliklerin süreleriyle ilgili sorulara yer verilmemiştir. Annelerin çocuklarının etkinliklerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla annelere sorulan sorular ise annelerin görüşlerini belirleyici olmasıyla birlikte demografik ve çocuğun yaşadığı eve ait fiziksel bilgilerden de oluşmaktadır. Bu bağlamda günlükleri desteklemek amacıyla çocukların yaptıkları etkinlikler ve bu etkinliklere harcadıkları süreler tekrar sorulmuş, annelerin bu etkinliklerin hangilerinden memnun olup hangilerinden memnun olmadıkları, çocuklarının başka hangi etkinlikleri gerçekleştirmesini istedikleri gibi sorulara yer verilmiştir. Yine demografik bilgilerin sorulduğu kısımda anne-baba yaşı, anne-baba öğrenim düzeyi, anne-baba mesleği, kardeş sayısı, evde yaşayan bireyler ve ailenin ortalama aylık geliri yer almıştır. Çocuğun yaşadığı evin fiziksel durumu hakkında bilgi almak içinse evin bulunduğu alan (cadde mi, sokak arası mı, parka yakın mı, vs.) ve ev içinde çocuğun zaman geçireceği materyallerin varlığı (TV, bilgisayar, tablet gibi teknolojik cihazlar ile kitap, oyuncak, vs.) ile ilgili sorular sorulmuştur. Çocuklar ilgili demografik bilgilerin ve evin fiziksel durumuyla ilgili soruların sorulduğu ilk iki kısım dokuz sorudan oluşurken, annelerin görüşlerini almayı amaçlayan kısım altı sorudan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler Hatay'ın Erzin ilçesinde bulunan bağımsız bir anaokulundan 2014-2015 eğitim- öğretim yılı güz dönemi sonu ve bahar dönemi başında (Aralık-Şubat) araştırmacı tarafından toplanmıştır. Öncelikli olarak üç, dört ve beş yaş gruplarında çocuğu olan ve çocuğunun okul dışı zamanlarında evde bulunan 30 anne belirlenmiş, gönüllülük esasına göre 10 gün boyunca çocuklarının gün içinde yaptıkları etkinliklere yönelik olarak günlük tutmaları istenmiştir. Tutulan günlükler 10 günün sonunda araştırmacı tarafından incelenmiş ve eksiksiz doldurulan üç, dört ve beş yaş gruplarında

ikisi kız ikisi erkek dörder çocuğun günlüğü araştırmaya dahil edilmiştir. Sürecin daha uzun olması durumunda katılımcıların günlük tutarken sıkılacağı, daha az olması durumunda ise etkinlikler hakkında yeterli bilgi toplanamayacağı öngörüldüğünden; 10 günlük sürecin çocukların gün içindeki etkinliklerini belirlerken hafta sonunu da içine alması ve hafta içinin tekrarı açısından yeterli olacağı düşünülmüştür. Araştırmaya dahil edilen 12 günlük tekrar incelenmiş ve içeriklerine paralel olarak anne ve çocuklarla yapılacak yarı yapılandırılmış görüşmenin soruları hazırlanmıştır. Sorular araştırmaya katılmayan her yaş grubundan birer çocuğa (üç çocuk) ve annelerine (üç anne) uygulanarak kontrol edilmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Düzenlenen görüşme soruları ile yapılan görüşmelerde anne ve çocukların, çocukların günlük etkinliklerine yönelik görüşlerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada veriler betimsel yolla analiz edilmiştir. Wolcott (1994), veriler analiz edilirken üç yol önermektedir. Birinci yolda toplanan verilerin özgün formuna mümkün olduğu kadar sadık kalınır ve gerektiğinde araştırmaya katılan bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntı yaparak veriler betimsel yolla sunulur, ikinci yolda birinci yaklaşımı da içeren biçimde bazı nedensel ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak amacıyla sistematik analiz yapılır, üçüncü yaklaşımda ise araştırmacı birinci ve ikinci yaklaşımı temele alır ve veri analizi sürecine kendi yorumlarını da dahil eder (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da kullanılan betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Birincil düzey analizi olarak da bilinen betimsel analiz, doğrudan bir konunun resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanmasını sağlar (Ekiz, 2009).

3.6. Araştırmanın İç ve Dış Geçerliği

Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuş ve pilot uygulama yapılmıştır. Veri toplamak amacıyla geliştirilen görüşme formları uzman görüşü alındıktan sonra son biçimi verilerek kullanılmıştır. Yine görüşme soruları asıl katılımcılara uygulanmadan pilot uygulama yapılmış, soruların anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmiştir. Pilot uygulama için çalışma grubu dışından üç çocuk ve üç anne ile pilot uygulama yapılmıştır. Günlükler içinse pilot uygulama çalışmaya

dahil edilen iki annenin bir gün için günlük tutmaları şeklinde yapılmıştır. İki annenin bir günlük verileri incelenerek tüm annelere günlük tutarken dikkat etmeleri gereken noktalar açıklanmıştır. Yine iç geçerliliği sağlamak amacıyla çeşitlemeye başvurulmuş, tutulan günlükleri desteklemek amacıyla annelerle görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmanın dış geçerliliğini sağlamak amacıyla ise amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak nitel araştırmada genele ait bilgileri ortaya koymak yerine hem genele hem de özele ait bilgilere ulaşılmakta ve aktarılabilirlik sağlanmaya çalışılmaktadır(Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.7. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, gönüllü annelere günlük tutturmadan önce, onlarla görüşmeler yapmış ve kendisi ve araştırma hakkında bilgi vermiştir. Gizliliğin ve gönüllülüğün esas olduğunu net olarak ifade etmiştir. Araştırmacı, aynı zamanda çocuklara da onlarla görüşme yapmadan önce bilgilendirme yapmış ve kendisiyle sohbet etmek isteyip istemediklerini sormuştur. Bilgilendirmelerden sonra anneler günlükleri tutmuş ve araştırmacı günlükleri de inceleyip, görüşme sorularını hazırlayarak hem annelerle hem çocuklarıyla görüşmeler yapmıştır. Günlüklerin tutulduğu 10 gün boyunca her sabah annelere mesaj yoluyla günlük tutmaları hatırlatılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi sonucu elde edilen veriler yer almaktadır. Bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak; çocukların gün içinde gerçekleştirdiği etkinlikler ve süreleri, annelerin çocuklarının gün içinde gerçekleştirdikleri etkinlikler hakkındaki görüşleri ve çocukların gün içinde gerçekleştirdiği etkinlikler hakkındaki görüşlerini içeren üç başlık altında ele alınmıştır.

Çocukların odası, çocukların ve ailelerinin sahip olduğu, çocuğun zaman geçirebildiği teknolojik cihazlar ile çocuğa ait kitaplığın ve sürekli gidebildiği bir parkın varlığı/yokluğu çocuklar hakkında ön bilgi edinilmesi amacıyla çocuklara ait ön bilgiler olarak tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Çocuklara ait Ön Bilgiler

Çocuk	Çocuğun Odası	Evde Bulunan Teknolojik Cihazlar	Çocuğa Ait Teknolojik Cihazlar	Çocuğa Ait Kitaplık	Evin Yakınlarında Çocuk Parkı Varlığı
Ç1	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon	Yok	Var	Yok
Ç2	Yok	Bilgisayar Telefon Televizyon	Tablet	Yok	Var
Ç3	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon	Televizyon	Yok	Yok
Ç4	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon	Yok	Yok	Var
Ç5	Yok	Bilgisayar Telefon Televizyon	Yok	Var	Var
Ç6	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon Oyun konsolu	Bilgisayar Müzik çalar	Var	Var

(Tablo 2'nin Devamı)

Ç7	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon	Tablet	Yok	Yok
Ç8	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon	Tablet	Yok	Var
Ç9	Yok	Bilgisayar Telefon Televizyon Oyun konsolu	Tablet	Var	Yok
Ç10	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon	Yok	Yok	Yok
Ç11	Var	Bilgisayar Telefon Televizyon	Tablet	Yok	Yok
Ç12	Var	Telefon Televizyon	Yok	Yok	Var

Tablo 2'de görüldüğü üzere; Ç1'in kendisine ait bir odası ve kitaplığı bulunmakta, evde bilgisayar, telefon, televizyon olsa da, kendisine ait bir teknolojik cihazı bulunmamaktadır. Bununla birlikte Ç1'in evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı da bulunmamaktadır. Ç2'nin kendisine ait bir odası ve kitaplığı yoktur. Evinde bilgisayar, telefon ve televizyonu olan Ç2'nin kendisine ait bir de tableti vardır. Bununla birlikte Ç2'nin evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı bulunmamaktadır. Evinde bilgisayar, telefon ve televizyon bulunan Ç3'ün kendisine ait bir odası ve televizyonu vardır. Ç3'ün kendisine ait bir kitaplığı ve evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı ise bulunmamaktadır. Kendisine ait bir odası olan Ç4'ün ise, evinde bilgisayar, telefon, televizyon bulunmakta, kendisine ait bir teknolojik cihaz ve kitaplık bulunmamaktadır. Bununla birlikte Ç4'ün evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı vardır. Ç5'in kendisine ait bir odası ve teknolojik cihazı bulunmamaktadır. Bununla birlikte evde bilgisayar, telefon, televizyon bulunmaktadır. Yine Ç5'in kendisine ait kitaplığı ve evinin yakınında gidebileceği bir oyun parkı bulunmaktadır. Ç6'nın kendisine ait bir odası, kitaplığı ve evinin yakınında gidebileceği bir oyun parkı

vardır. Evinde bilgisayar, telefon, televizyon ve oyun konsolu bulunan Ç6'nın kendisine ait bilgisayarı ve müzik çaları bulunmaktadır. Evinde bilgisayar, telefon ve televizyon bulunan Ç7'nin kendisine ait bir odası ve tableti vardır. Ç7'nin kendisine ait bir kitaplığı ve evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı ise bulunmamaktadır. Kendisine ait bir odası olan Ç8'in ise, evinde bilgisayar, telefon, televizyon ve kendisine ait bir tableti bulunmakta, kitaplığı bulunmamaktadır. Bununla birlikte Ç8'in evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı vardır. Ç9'un kendisine ait bir odası, kitaplığı ve evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı bulunmamaktadır. Evinde bilgisayar, telefon, televizyon ve oyun konsolu olan Ç9'un, kendisine ait bir de tableti bulunmaktadır. Ç10'un kendisine ait bir odası ve kitaplığı vardır; kendisine ait bir teknolojik cihazı ve evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı yoktur. Bununla birlikte evinde bilgisayar, telefon ve televizyon bulunmaktadır. Evinde bilgisayar, telefon ve televizyon bulunan Ç11'in kendisine ait bir odası ve tableti vardır. Ç11'in kendisine ait bir kitaplığı ve evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı ise bulunmamaktadır. Kendisine ait bir odası ve evinin yakınlarında gidebileceği bir oyun parkı olan Ç12'nin ise, evinde telefon ve televizyon bulunmakta, kendisine ait bir teknolojik cihazı ve kitaplığı bulunmamaktadır.

4.1. Çocukların Gün İçinde Gerçekleştirdiği Etkinlikler ve Süreleri

Bu başlık altında çocukların okul dışı zamanlarda gerçekleştirdikleri etkinlik ve sürelerini belirlemek amacıyla anneler tarafından 10 gün (hafta içi sekiz, hafta sonu iki gün) boyunca tutulan günlükler incelenmiştir. Çocukların 10 gün boyunca okul dışı zamanlarda gerçekleştirdikleri etkinlikler ve bu etkinliklere harcadıkları süreler 40- 46, 55- 60 ve 62- 68 aylık çocuklar olarak tablo halinde verilmiştir.

Her yaş grubundaki çocukların hafta içi gerçekleştirdiği etkinliklerin toplam süresi sekize, hafta sonu gerçekleştirdikleri etkinliklerin toplam süresi ikiye bölünmüş ve böylece hafta içi ve hafta sonu o etkinliğe ayrılan günlük ortalama süreler hesaplanmıştır.

Tablo 3

Çocukların Cinsiyet, Yaş ve Kardeş Sayıları

Çocuk	Cinsiyet	Yaş (Ay)	Kardeş Sayısı
Ç1	Erkek	46	2
Ç2	Kız	40	1
Ç3	Erkek	46	1
Ç4	Kız	42	3
Ç5	Erkek	60	1
Ç6	Kız	57	2
Ç7	Erkek	55	2
Ç8	Kız	58	2
Ç9	Erkek	66	2
Ç10	Kız	65	2
Ç11	Erkek	68	2
Ç12	Kız	62	2

Tablo 3.'de görüldüğü üzere Ç1, Ç3, Ç5, Ç7, Ç9, Ç11 erkek, Ç2, Ç4, Ç6, Ç8, Ç10, Ç12 kız çocuklardır. Çocukların yaş aralığı 40-62 ay arasındadır. Ç2,Ç3,Ç5 tek çocuklardır. Ç4 üç kardeş; Ç1, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12 iki kardeştir.

Aşağıdaki tabloda 40-46, 55-60, 62-68 aylık çocukların hafta içi ve hafta sonu gerçekleştirdikleri etkinlik ve sürelerine yer verilmiştir. Belirtilen süreler yaş gruplarının o etkinliğe ayırdığı günlük ortalama süreleri ifade etmektedir.

Çocukların zaman geçirdiği teknolojik cihazlar telefon, tablet ve bilgisayar olarak belirlenmiştir. Aile katılım etkinlikleri çocuğa okuldan eve gönderilen kağıt-kesme yapıştırma, matematik-sayı, eşleştirme, gruplama, boyama gibi her tür etkinliği ifade ederken, ebeveynle yapılan etkinlikler çocukların anne babasıyla gerçekleştirdikleri parka gitme, alışveriş yapma, misafirliğe gitme, ev işlerine yardım, iş yerinde yardım gibi etkinlikleri ifade etmektedir. Yine çocukların zaman ayırdığı müzik, kitap okuma, resim, boyama, oyun hamuruyla oynama, kesme-yapıştırma gibi etkinlikler ise diğer etkinlikler olarak nitelendirilmiştir.

Tablo 4

Çocukların Okul Dışı Zamanlarda Gerçekleştirdikleri Etkinlik ve Süreleri

Etkinlikler	40-46 Ay		55-60 Ay		62-68 Ay		Ortalama	
	Hafta İçi DK.	Hafta Sonu DK.	Hafta içi DK.	Hafta Sonu DK.	Hafta içi DK.	Hafta Sonu DK.	Hafta içi DK.	Hafta Sonu DK.
Oyun Oynama	67.5	127.5	90.31	188.12	68.28	138.75	75.36	150.46
Televizyon İzleme	72.19	63.75	100	113.75	30.47	48.75	67.55	75.42
Teknolojik Cihazlarla Zaman Geçirme	4.22	6.87	16.56	42.5	15	0	11.93	16.46
Aile Katılım Etkinlikleri	0	0	5.62	3.75	9.06	0	4.89	1.25
Ebeveynle Yapılan Etkinlikler	81.5	141.5	90	150	70	130	80.5	140.5
Diğer	23.43	15.62	54.06	41.25	15.46	41.25	30.98	32.71

Tablo 4'te görüldüğü üzere, araştırmaya dahil edilen 40-68 aylık 12 çocuk okul dışı zamanlarda oyun oynama, televizyon izleme, teknolojik cihazlarla zaman geçirme, aile katılım etkinlikleri, ebeveynle etkinlik gerçekleştirme (parka gitme, alışveriş yapma, misafirliğe gitme, ev işlerine yardım, iş yerinde yardım) ve diğer (müzik, kitap okuma, resim, boyama, oyun hamuruyla oynama, kesme-yapıştırma) etkinliklere zaman ayırmaktadır. Bu bağlamda 40-46 aylık çocuklar hafta içi oyun oynamaya günlük ortalama 67.5 dakika, televizyon izlemeye 72.19 dakika, teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye 4.22 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 81.5 dakika, diğer etkinliklere ise 23.43 dakika ayırmaktadır. Aynı yaş grubundaki çocuklar hafta sonu oyun oynamaya günlük ortalama 127.5 dakika, televizyon izlemeye 63.75 dakika, teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye 6.87 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 141.5 dakika, diğer etkinliklere ise 15.62 dakika ayırmaktadır. Yine araştırmaya dahil edilen 55-60 aylık çocuklar hafta içi oyun oynamaya günlük ortalama 90.31 dakika, televizyon izlemeye 100 dakika, teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye 16.56 dakika, aile katılım etkinliklerine 5.62 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 90 dakika, diğer etkinliklere ise 54.06 dakika ayırmaktadır. Aynı yaş grubundaki çocuklar hafta sonu oyun oynamaya günlük ortalama 188.12 dakika, televizyon izlemeye 113.75 dakika, teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye 42.5 dakika, aile katılım etkinliklerine 3.75 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 150 dakika, diğer etkinliklere ise 41.25 dakika ayırmaktadır. Son olarak 62-68 aylık çocuklar hafta içi oyun oynamaya günlük ortalama 68.28 dakika, televizyon izlemeye 30.47 dakika, teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye 15 dakika, aile katılım etkinliklerine 9.06 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 70 dakika, diğer etkinliklere ise 15.46 dakika ayırmaktadır. Yine bu yaş grubundaki çocuklar hafta sonu oyun oynamaya günlük ortalama 138.75 dakika, televizyon izlemeye 48.75 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 130 dakika, diğer etkinliklere ise 41.25 dakika ayırmaktadır. 62-68 aylık çocuklar hafta sonu teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye ve aile katılım etkinliklerine zaman ayırmamıştır. Yine tablo 4.3' te görüldüğü üzere 40-46 aylık çocuklar hiç aile katılım etkinliği gerçekleştirmemiştir.

12 çocuk için etkinliklere ayrılan günlük ortalama sürelere bakıldığında ise, çocuklar hafta içi oyun oynamaya 75.36 dakika, televizyon izlemeye 67.55 dakika, teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye 11.93 dakika, aile katılım etkinliklerine 4.89 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 80.5 dakika ve diğer etkinliklere 30.98 dakika zaman ayırmaktadır. Bu süreler hafta sonu içinse oyun oynamaya 150.46 dakika, televizyon izlemeye 75.42 dakika, teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye 16.46 dakika,

aile katılım etkinliklerine 1.25 dakika, ebeveynle yapılan etkinliklere 140.5 dakika ve diğer etkinliklere 32.71 dakika şeklinde belirlenmiştir.

Günlükler incelendiğinde çocukların tamamının zaman ayırdığı oyun etkinliğini evde, bahçede ve parkta gerçekleştirdikleri; evde genellikle oyuncaklarla ve yapbozla oynadıkları, bahçede bisiklete bindikleri, mandalina-portakal topladıkları, saklambaç, yakalamaca oynadıkları görülmektedir. Çocukların parkta ise parkta bulunan oyuncaklarla oynayarak zaman geçirdikleri belirlenmiştir. Çocuklar oyun etkinliklerini anne-babalarıyla, arkadaş ve kuzenleriyle, kardeşleriyle ve yalnız başlarına gerçekleştirmektedirler. Günlüklerde kız çocukların genellikle evcilik ve saklambaç oynadıkları, erkek çocuklarınsa arabalarıyla oynadıkları veya yakalamaca oynadıkları belirlenmiştir.

Yine günlüklerde çocukların tamamının zaman ayırdığı bir diğer etkinlik ise televizyon izleme olarak belirlenmiştir. Çocuklar televizyonda çizgi film, dizi, yarışma, yemek ve spor programlarını izlemektedirler.

Telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik cihazlarla zaman geçiren çocukların, bu cihazları ise oyun oynama, resim yapma ve müzik dinleme amaçlarıyla kullandıkları görülmüştür.

Aile katılım etkinliklerinde çocukların anne-babalarıyla kağıt kesme-yapıştırma, matematik-sayı çalışma sayfaları, eşleştirme, gruplama, boyama gibi etkinlikler yaptıkları belirlenmiştir. Çocuklardan ikisinin aile katılım etkinliğini kardeşleriyle de yaptıkları görülmüştür.

Günlüklerde çocukların ebeveynleriyle genellikle parka giderek, alışveriş yaparak, misafirliğe giderek ve onlara ev ve iş yerlerinde yardım ederek zaman geçirdikleri belirlenmiştir. Çocuklar evde temizliğe ve sofra kurulmasına yardım etmekte, mandalina-portakal sıkmakta, anneleriyle kek, pasta, börek ve yemek yapmaktadırlar.

Çocuklar müzik etkinliğini şarkı söyleyerek veya dinleyerek gerçekleştirmektedirler. Günlüklerde çocukların genellikle uyumadan önce kitap inceledikleri görülmekle birlikte, bir çocuğun oyuncak bebeklerine kitap okuduğu da belirlenmiştir. Yine resim, boyama, oyun hamuruyla oynama, kesme-yapıştırma gibi etkinlikleri ise çocukların evde tek başlarına, arkadaşlarıyla, kardeşleriyle veya anne-babalarıyla gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Etkinliklere ayrılan sürelere bakıldığında ise, 40-46 aylık çocukların hafta içi ve hafta sonu en çok ebeveynle gerçekleştirilen etkinliklere zaman ayırdıkları

görülmektedir. Bu durumunda yaşlarının küçük olmasından dolayı ebeveynlerinin yardım ve desteğine, onlarla daha çok zaman geçirmeye ihtiyaç duymalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yine bu yaş grubundaki çocukların hafta içi televizyon izlemeye oyun oynama etkinliğinden daha çok zaman ayırdığı, hafta sonu ise oyun oynama etkinliğine daha çok zaman ayırdıkları belirlenmiştir. Ayrıca bu yaş grubundaki çocukla hafta sonu teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye hafta içinden daha çok zaman ayırmaktadırlar. Çocukların hafta sonu bahçede, parkta daha çok zaman geçirmesinden dolayı oyun oynamaya daha çok zaman ayırabildikleri ve hafta sonu okul olmadığı için ailelerinin teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye daha çok müsaade ettikleri için bu sürenin arttığı düşünülmektedir.

55-60 aylık çocukların hafta içi en çok televizyon izlemeye, hafta sonu ise oyun oynamaya zaman ayırdıkları görülmüştür. Bu yaş grubundaki çocuklar hafta sonu teknolojik cihazlarla daha çok zaman geçirmekte ve ebeveynle gerçekleştirilen etkinliklere daha çok zaman ayırmaktadırlar. Çocukların hafta sonu televizyon izleme süresinde de artış olduğu göz önüne alındığında, bu durumun hafta sonu okul olmadığı için istedikleri etkinliklere daha çok vakit bulmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

62-68 aylık çocuklar hafta içi en çok televizyon izlemeye, hafta sonu ise oyun oynamaya zaman ayırmaktadırlar. Bu yaş grubundaki çocukların hafta sonu aile katılım etkinlikleri ve teknolojik cihazlarla zaman geçirmeye vakit ayırmadıkları görülse de, diğer tüm etkinliklere ayırdıkları sürenin artmış olması, yaşları gereği dikkat sürelerinin arttığı ve kendi etkinliklerini belirleyebildiklerini akla getirmektedir. Yine 62-68 aylık çocukların ebeveynle yapılan etkinliklere diğer yaş gruplarındaki çocuklardan daha az zaman ayırması kendi başlarına etkinlik yapabildiklerini, öz becerilerinin ve bağımsızlık duygularının geliştiğini düşündürmektedir. Dikkat süreleri artan, akranlarla iletişime girme becerileri gelişen, oyun kurmayı, oyuna girmeyi öğrenen, oyunda işbirliği kurmayı ve kurallara uymayı başarabilen bu yaş çocuklarının bu ve benzeri nedenlerle oyun oynama sürelerinin de arttığı söylenebilir. Gülay (2009), okul öncesi dönemde akran ilişkilerini ele aldığı çalışmasında, dört- altı yas arasında sosyal gelişimde sağlanan ilerlemelerin, akran ilişkilerine, uzun süreli ve kalabalık gruplarla oynanan oyunlar seklinde yansıdığını belirtmiştir.

Son olarak tüm yaş grupları için etkinliklere ayrılan ortalama süreler incelendiğinde araştırmaya katılan 12 çocuğun hafta içi en çok ebeveynle yapılan etkinliklere, hafta sonu ise oyun oynamaya zaman ayırdıkları, hafta sonu aile katılım

etkinlikleri dışında gerçekleştirdikleri tüm etkinliklerin süresinin artığı görülmektedir. Hafta sonu eve daha az aile katılım etkinliği gönderildiği için bu etkinliğe ayrılan sürenin azaldığı söylenebilir.

Araştırma bulguları göz önüne alındığında, çocukların oyun oynama ve televizyon izleme etkinliğine diğer etkinliklerden daha çok zaman ayırdığı görülmüştür. Bu araştırma sonucu, Aral ve Aktaş (1997)'ın çocukların televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları süreyi araştırdıkları çalışmalarının sonucuyla paralellik göstermektedir.

Aktaş Arnas (2005) 3-18 yaş grubundaki çocukların televizyon, bilgisayar ve internet kullanma alışkanlıklarını incelediği çalışmasında yaş ile bilgisayar kullanma ve bilgisayar oyunlarına ayrılan süre arasında istatiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine Akçay ve Özcebe (2012), okul öncesi eğitim alan çocukların ve ailelerinin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıklarını belirledikleri çalışmalarında, araştırmaya katılan çocukların bilgisayar oyunu oynama durumları ile yaş arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu araştırmanın yaş ile etkinlik tercihi arasındaki ilişkiyi bulmak gibi bir amacı bulunmamakla birlikte, 62-68 aylık çocukların televizyon izlemeye diğer yaş gruplarından daha az zaman ayırdığı araştırmanın amacı dışı bir bulgu olarak belirlenmiştir. Bilgisayar veya tabletle zaman geçirme süreleri göz önüne alındığında 55-60 aylık çocukların bu teknolojik cihazlarla daha çok zaman geçirdiği görülmektedir. Ayrıca 40-46 aylık çocukların telefon, televizyon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik cihazların tümüyle zaman geçirmesine rağmen, zaman geçirme sürelerinin diğer yaş gruplarından daha kısa olması ise yaşları gereği dikkat sürelerinin daha kısa olduğunu akla getirmektedir. Bu bağlamda çalışma bulguları iki araştırma sonucuyla paralellik göstermemektedir.

Karaman (2010), televizyonda yayınlanan çizgi/dizi filmlerin çocukların tüketim alışkanlıkları üzerine etkilerini araştırdığı çalışmasına 6-11 yaş aralığında 10 çocuğu dahil etmiş ve çocukların televizyon izleme sürelerinin bir-üç saat arası değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmaya dahil edilen 40-68 aylık 12 çocuğun ortalama televizyon izleme süresinin ise hafta içi 67.55 dakika, hafta sonu 75.42 dakika olduğu belirlenmiştir.

Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı (2012), altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı isimli çalışmalarında, çocukların okul dışı zamanlarının çoğunu oyun oynayarak ve televizyon izleyerek geçirdikleri ve oyunlarını en çok arkadaşlarıyla ve anne-babalarıyla oynadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Türkkent

(2012) ise okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri isimli yüksek lisans çalışmasında, okul öncesi dönem çocuklarının televizyon izleme sürelerinin çoğunu çizgi filme ayırdıklarına ulaşmıştır. Bu çalışmaya katılan çocukların hepsi de televizyon izlemeye ve oyun oynamaya zaman ayırmaktadır. Günlükler incelendiğinde Ç6, Ç9, Ç11,Ç12 dışında tüm çocukların hafta içi ve sonu televizyon izlemeye ve oyuna ayırdıkları süre diğer etkinliklere ayırdıkları süreden daha fazla olduğu görülmektedir. Yine çocukların hepsi televizyonda çizgi film izlemektedir. Bu bağlamda çocukların genel olarak en çok televizyon izleme ve oyun oynama etkinliğine zaman ayırdığı ve televizyonda daha çok çizgi film izlediği bulguları desteklenmektedir.

Son olarak Huston ve arkadaşları (1999), küçük çocukların zamanlarını nasıl geçirdiklerini bulmayı amaçlamışlar ve televizyon izleme süresinin yaş ile azaldığına ulaşmışlardır. Bu sonuç, bu araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermemektedir. Bu çalışmada çocukların okul dışı etkinliklerinin yaş gruplarına göre belirlenmesi amacı güdülmese de, bulguların kolaylık olması açısından yaş gruplarına göre verilmesi sonucu etkinliklere ayrılan toplam sürelere bakıldığında, çalışmada 55-60 aylık çocukların diğer yaş gruplarından daha çok televizyon izlediği belirlenmiştir.

4.2. Annelerin Çocuklarının Okul Dışı Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri

Bu başlık altında, tutulan günlüklerdeki bulguları desteklemek için yapılan anne görüşme formlarıyla elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Anne görüşme formundaki sorular iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımdaki kişisel bilgiler arasında yer alan çocukların odası, çocukların ve ailelerinin sahip olduğu, çocuğun zaman geçirebildiği teknolojik cihazlar ile çocuğa ait kitaplığın ve sürekli gidebildiği bir parkın varlığı/yokluğu çocuklar hakkında ön bilgi edinilmesi amacıyla bulguların başında tablolaştırılarak sunulmuştur. İkinci kısımda ise tutulan günlükleri desteklemek amacıyla çocukların etkinlikleri ve süreleri ile annelerin bu etkinlikler hakkındaki görüşlerini belirleyen altı soru yer almakta ve bu başlık altında incelenmektedir.

Yapılan görüşmelerde çocuğun yaşadığı fiziksel çevre hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla annelerden evlerinin fiziksel konumu hakkında da kısaca bilgi vermeleri istenmiştir. Bunun neticesinde Ç1'in ana cadde üzerinde bahçesi olmayan bir apartmanın ikinci katında, Ç2 ve Ç3'ün sokak arası bahçeli müstakil evin ikinci katında, Ç4'ün ise tali yol üzerinde bahçeli bir lojmanın birinci katında yaşadığı belirlenmiştir.

A2: " Müstakil bir evde kayınvalidemle altlı üstlü oturuyoruz. Biz ikinci kattayız. Evimizin yakınlarında bir okul var. Onun bahçesi var. Yakınlarımızda bir oyun parkı da var."

A3: "Müstakil bir evde yaşıyoruz. Kayınvalidem birinci katta, biz ikinci katta yaşıyoruz. Evimiz bahçeli ama evimizin yakınlarında bir oyun parkı yok."

Ç5'in mahalle arasında, bahçeli, 2 katlı müstakil bir evin ikinci katında, Ç6'nın cadde üzerinde bahçeli bir lojmanda ve Ç7'nin kapısı sokağa açılan ve bahçesi olmayan bir apartmanın üçüncü katında yaşadığı belirlenmiştir. Ç8 ise, ana cadde üzerinde, bahçesi eve ait olmayan müstakil bir evde yaşamaktadır:

A8: " Müstakil bir evde yaşıyoruz. Altta eşimin iş yeri var. Bahçemiz var ama iş yerine ait. Evimizin kapısı ana caddeye açılıyor."

Ç9 ve Ç10'un kapısı sokağa açılan bahçesi olmayan bir apartman dairesinde, Ç11'in yine kapısı sokağa açılan, bahçeli ve iki katlı müstakil bir evin ikinci katında ve Ç12'nin ise kapısı sokağa açılan, bahçeli, tek katlı müstakil bir evde yaşadığı belirlenmiştir.

Annelere çocuklarının okul dışı zamanlarda yaptıkları etkinliklerin hangilerinden memnun olup olmadıkları sorulduğunda;

A1; " Oyun hamuruyla oynayıp bana çiçek, vs. yapması çok hoşuma gidiyor. Çünkü düşünüp benim için yapıyor... El becerisiyle gerçekleştirdiği şeyler, yeteneğini fark etmemi sağladığı için sevdiğim etkinlikleri.

*... Televizyon da kavga-dövüşlü çizgi filmleri izlemesini sevmiyorum ama engel olmaya çalışsam da izliyor."*şeklinde cevap vermiştir.

Okul dışı zamanlarda çocuğunun gerçekleştirdiği etkinliklerden memnun olmadığı hiçbir etkinliği olmadığını söyleyen A2 ise, çocuğunun satranç gibi zeka geliştirici oyunlara olan ilgisinden memnun olduğunu belirtmiştir.

Yine A3, sorumluluk kazandığını düşündüğü için oğlunun ödevlerini yapmasından duyduğu memnuniyeti dile getirirken, çizgi filmi çok izlemesinden hoşlanmadığını eklemiştir. Ayrıca A3, oğlunun okul dışı zamanlarda daha hırçın olduğunu söylemiştir:

"Oğlum okul dışı zamanlarda daha hırçın. Evde oyuncaklarıyla oynar, kuzeniyle bahçede oynar. Çizgi film izler. Ben de öğretmeninin verdiği ödevleri düzenli yapmasından memnunum, sorumluluk kazandığını düşünüyorum.

...Çizgi filmi abarttığı için hoşlanmıyorum, çünkü daha da durgunlaşıyor. Bir şey söylediğimde beni duymuyor, anlamıyor."

A4 ise, kızının okul dışı zamanlarda gerçekleştirdiği bu etkinliklere karşı düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

"Resim yapmasından memnunum, çünkü güzel yapıyor. Konuşma yeteneği iyi ayrıca, kendini güzel ifade ediyor.

Telefonla uğraşmasından memnun değilim. Kontrol altına alıyorum ama bıraksam uzun süre oynar."

A5 ve A6 ise düşüncelerini;

A5; "Sayı çalışmaları yapmasından memnunum. Sayı çalışmalarını kendisi de seviyor. Kendi başına sayıları yazabiliyor, çizgilerin üzerinden gitmeden. En azından birinci sınıfa başladığında matematikle ilgili problemi olmayacak, 100'e kadar sayabiliyor.

... Hafta içi bilgisayarda çok zaman harcamıyor, ama hafta sonu çok harcıyor. Bundan memnun değilim. Uzaklaştırmak istiyorum. Dünyadan uzaklaşıyor, gelen misafir çocuklarıyla ilgilenmiyor. Özellikle vurdulu kırdılı oyunlarından hoşlanmıyorum. Yasakladık ama yine de bazen istiyor."

A6; "Parkta oynamasından ve bisiklete binmesinden memnunum. Çünkü bu şekilde çocukluğunu istediği gibi yaşıyor. Dozunu kaçırıp, bağımlı olduğu içinse çizgi film izlemesinden memnun değilim."

şeklinde ifade etmişlerdir.

Okul dışı zamanlarda çocuğunun oyuncaklarıyla tek başına oynayabilmesinden ve anneannesiyle zaman geçirmekten hoşlandığı için anneannesiyle oynamasından memnun olduğunu söyleyen A7, çocuğunun ödev yapmak istememesinden memnun olmadığını ifade etmiştir:

" Ödev yapmamasından memnun değilim. Sadece eşleştirme seviyor ve o ödevleri yapıyor. Bu durum beni geleceğe dair endişelendiriyor; ya hiç ödev yapmak istemezse diye."

A8 ise, kızının okul dışı zamanlarda sıkıldığında kek yapmak gibi farklı etkinlikler yapmasından ve okumaya meraklı olmasından memnun olduğunu ifade etmiş, memnun olmadığı belli bir etkinliğin olmadığını söylemiştir. A8, çocuğuyla evcilik oynamasını ise şu şekilde değerlendirmiştir:

"Kızımla evcilik oynuyoruz. O anne oluyor, ben onun kızı. Ona normalde nasıl davranıyorsam, oyunda bana aynısını yansıtıyor. Ben de kendisine nasıl davrandığını yansıtıyorum. Birbirimizi görmüş oluyoruz hem de."

A9, çocuğunun dikkat geliştirici kitap çalışmaları yapmasından ve el-göz koordinasyonunu geliştirici oyunlar oynamasından memnun olduğunu dile getirmiştir:

A9; "Dikkat geliştirici kitap çalışmaları yapması hoşuma gidiyor. Çünkü çok iyi yapıyor, yanlışsız. Tabletinde el göz koordinasyonunu geliştiren oyunlar oynaması da hoşuma gidiyor. Babası ve amcası yapamıyor, ama o yapıyor. Memnun olmadığımsa pek bir şey yok. Ama uzun süre televizyon ve tabletle zaman geçirse bundan memnun olmam."

A10, çocuğunun ödevlerini yapmasından memnun olduğunu, çok fazla boyama yapmasından ise memnun olmadığını belirtmiştir:

"Boyama çok aşırı yapıyor, kirli çalışıyor. Üstü falan çok kirleniyor. Bundan memnun değilim."

Okul dışı zamanlarda çocuğunun kendi kendine oyun oynayabilmesinden ve yine kendi kendine kağıt kesme çalışmaları, etkinlik yapabilmesinden memnun olduğunu söyleyen A11, çocuğunun televizyonu fazla izlemesinden memnun olmadığını ifade etmiştir:

" Televizyon biraz fazla izliyor. Survivor falan izliyor, yarışma programı. Çizgi film izliyor. Dizi izlemez ama."

Son olarak A12 ise, çocuğunun yaratıcılığını, düşüncelerini yansıttığı etkinliklerden memnun olduğunu, çok fazla televizyon izlemesinden ise memnun olmadığını söylemiştir:

"Yaratıcılığını gösterip legolarla değişik şekiller yaptığında hoşuma gidiyor. Kapalı bir kız. Bununla içini yansıttığını düşünüyorum. Genelde araba, uçak falan yapıyor, bunları sevdiğini görmüş oluyorum çünkü kendisi gelip ifade etmiyor…"

Annelere çocuklarının başka hangi etkinliği gerçekleştirmesini istedikleri sorulduğunda ise anneler yaşadıkları ilçenin koşullarından rahatsız olduklarını, çocukları adına çok fazla imkan olmadığını öncelikli olarak dile getirmişlerdir. A1, hafta içi okul dışı zamanlarda çocuğunun sosyalleşeceği ortamlarda zaman geçirmesini istediğini belirtirken, A2, çocuğunun farklı oyun türlerini öğrenebileceği, oynayabileceği ortamlar olmasını istediğini söylemiştir:

A1, "Oyun parkı, vs. yok. Sosyal etkinlikler gerçekleştirmesini isterim. Çünkü arkadaşlık, paylaşım her şeyi etkiliyor. Ama apartmanda yaşıyoruz ve ilçe koşullarından rahatsızım, sevmiyorum."

A2, "Farklı oyun türleri öğrenmesini, oynamasını isterim. Zeka geliştirici etkinliklere daha çok zaman ayırmasını, İngilizce öğrenmesini isterim. Büyüdüğü zaman dile ihtiyaç duyacak çünkü. Ders aldırmak istiyorum ama burada imkan yok…"

Buna ek olarak, A1 hafta sonu oğlunun iyi bir spor dalı olduğu ve fiziksel gelişimine yardımcı olacağını düşündüğü için yüzme kursuna gitmesini istediğini; A2 ise; kızı istediği için bale eğitimi almasını istediğini ifade etmiştir.

Çocuklarının başka hangi etkinlikleri gerçekleştirmesini istedikleri sorusuna A3 ve A4 ise yüzmeye gitmelerini istedikleri şeklinde cevap vermişlerdir:

A3, "Yüzmeyi öğrenebilir, ben çok seviyorum, oğlumda suyu çok seviyor."

A4, "Yüzmeyi öğrenmesini isterim. Ayrıca sinemaya, tiyatroya gitmesini de isterim."

A5, okul dışı zamanlarda çocuğunun sosyal bir etkinlikle zaman geçirmesini istediğini belirtmiştir:

"Sosyal bir etkinlikte bulunsun isterim. Basket, şiir öğrenme, ezberleme gibi faaliyetleri isterim. El becerileri gelişsin, girişkenlik kazansın, paylaşımcı olsun, toplumla kaynaşsın isterim. Yüzme de olabilir mesela. Toplum içinde herkes nasıl davranıyorsa öyle davransın, onları yapsın isterim."

A6 ve A8 yine yaşadıkları ilçenin koşullarından rahatsız olduklarını ve ilçede çocukları için çok fazla imkan olmadığını dile getirmişlerdir.

A6, çocuğunun her şeyi yeterince hatta fazlasıyla yaptığını ve gerçekleştirmesini istediği başka özel bir etkinlik olmadığını, A7 ise çocuğu suyu sevdiği için yüzme kursu olsa göndermek istediğini ifade etmiştir.

Yine günlük verilerinde her etkinliğini belli saatlerde gerçekleştirdiği görülen Ç6'nın annesine bu durum görüşmelerde sorulmuş ve A6, eşinin asker olması dolayısıyla evlerinde de bir disiplinin hâkim olduğunu ve her etkinliğin zaman ve süresinin önceden kural olarak belirlendiğini ifade etmiştir.

Çocuğunun başka hangi etkinlikleri gerçekleştirmesini istedikleri sorusuna A8 ise şu şekilde cevap vermiştir:

"Yüzmeye göndermek isterdim, kendini geliştirebileceği bir etkinlik. Ama daha çok eğitici bir kurs olsun isterdim. Zihinsel gelişimini destekleyici etkinlikler yapmasını isterim çünkü çok açık."

A9 ve A11 oğullarını basket ya da futbol kursuna göndermek istediklerini, A10 çocuğunun hikâye kitaplarıyla ilgilenmesini, A12 ise çocuğunun sosyalleşeceği her etkinliği yapmasını istediğini belirtmiştir:

A9; "Basket ve futbol kursuna göndermek isterim. Gelişimi için yararlı, enerjisini atar. Okumayı öğrenince de çok kitap okumasını, kendini geliştirmesini isterim."

A10; "Hikaye kitaplarıyla ilgilenmesini isterim. Bir şeyler kavrar, zihni gelişir. Yaratıcı olur."

A11;"Futbol ya da basketbolla ilgilenmesini isterim. Daha sağlıklı olmasını istediğim için."

A12;"Kızımın açılması için bir şeyler yapmasını isterim. Okuldaki her etkinliğe katılsın isterim, başkalarıyla zaman geçirsin. Sinemaya gitsin."

Çocukların okul dışında başka arkadaşlarının olup olmadığı sorulduğunda ise, Ç1 ve Ç2'nin okul dışında zaman geçirdikleri arkadaşlarının olmadığı, Ç3'ün okul dışında arkadaş olarak kuzeninin olduğu belirlenmiştir. Ç4'ün ise okul dışında zaman geçireceği arkadaşlarının olduğu ve birlikte bahçede topla oynadıkları, saklambaç oynadıkları ve çiçek topladıkları annesi tarafından ifade edilmiştir.

Ç5 ve Ç8'in okul dışında arkadaş olarak kuzenlerinin olduğu, Ç7'nin ise mahallede komşu çocuklarıyla zaman geçirdiği belirlenmiştir. A6 ise kızının okul dışında zaman geçirebileceği arkadaşının olmadığını ifade etmiştir:

"Kızımın okul dışında arkadaşı yok. Babası asker olduğu için oturduğumuz ortamlar her zaman arkadaş edinmeye, sosyal bir ortam oluşturmaya müsait olmuyor. O yüzden burada bulunduğumuz yerde bir arkadaşı yok."

Ç9, Ç10, Ç11 ve Ç12'nin ise evde veya sokakta zaman geçirebildiği arkadaşlarının olduğu belirlenmiştir:

A9; "Oğlum komşu çocuklarıyla zaman geçiriyor. Onların evlerinde, sokakta değil. Argo kullanan komşu çocuklarından uzak tutmaya çalışıyorum…"

A12; "Okul dışında birlikte zaman geçirebildiği komşu çocuğu var. Bahçede, evde birlikteler. Birlikte boyama, resim yaparlar, evcilik, doktorculuk oynarlar."

Annelerle yapılan görüşmeler incelendiğinde çocukların hafta içi ve hafta sonu yaptıkları etkinlikler arasında çok fazla fark olmadığı, hafta sonu hafta içi yapılan etkinliklere ek olarak parka gitme, başka şehirde akraba ziyareti, babayla gezme, bahçeye/tarlaya gitme, alışveriş, denize gitme, piknik yapma, eğlence merkezine gitme gibi etkinlikleri gerçekleştirdikleri belirlenmiştir:

A1; "Dışarı parka götürüyoruz. İki haftada bir Mersinde zaman geçiriyoruz, anneanne-babaannesi var orda. Bahçeleri var, orda oynuyor. Gün boyunca oynar bahçede… Babasıyla zaman geçiriyor, babası pazar günleri çalışmıyor çünkü."

A2; "Hafta sonu pek değişik bir şey yapmıyoruz. Devamlı oyun oynuyor kızım. Anneannesini ziyaret ediyoruz bazen de, gün boyu."

A3;Babasıyla bahçeye giderler, iki saate yakın zaman geçirirler orada. Markete giderler bazen, yarım saate yakın sürer. Anneannesine gittiğimiz zaman da gün boyu orda kalırız. Hafta sonu daha az çizgi film izlemiş oluyor böylece. Babasıyla oynadığı, zaman geçirdiği için de mutlu olmuş oluyor…"

A4 ise, hafta sonu genelde hafta içine ek olarak çocuğunun stres atmasını sağlayacak şeyler yapmaya çalıştıklarını belirtmiştir:

"Parka, alışverişe, portakal bahçelerine gidiyoruz. Çocukların stres atmasını sağlayacak her şeyi yapıyorum. Çiftlikte ata bindiriyorum, eşeğe bindiriyorum. Çiftlikte arkadaşlarıyla zaman geçirmesi de hoşuma gidiyor zaten, çünkü arkadaşlık ilişkileri gelişiyor."

A5, A6, A7 ve A8;

A5; "Osmaniyeliyiz. Genelde büyükanne-büyükbaba ziyareti yaparız. Piknik yaparız, yazın da denize sık gideriz."

A6; "Hafta içi gibi. Alışveriş merkezine gideriz. Parka gideriz, mangal yaparız. Ailecek yakın illeri gezeriz."

A7; "Genellikle hafta içi ile aynı etkinlikleri yapar. Anneannesinde oluyor genelde. Bahçeleri büyük, top oynuyor dedesiyle. Komşu çocuklarıyla sokakta oynuyor. Bazen de babayla pastaneye gidiyor ya da camileri geziyorlar."

A8; *"Alışveriş merkezine çok gideriz. Aile ziyareti yaparız, piknik yaparız. Çocukları parka götürürüz."*

şeklinde cevap vermişlerdir.

A9 çocuğunun hafta sonu genel olarak babasıyla zaman geçirdiğini belirtirken; A10 parka gittiklerini ve aile ziyareti yaptıklarını ifade etmiştir:

A9; "Babasıyla birlikte oyun oynarlar, eğlence merkezine giderler. Hafta içi yaptığı etkinlikleri hafta sonu da yapar. Alışveriş yaparız."

A10; "Piknik amaçlı bir yerlere gideriz. Parka gideriz. Babayla zaman geçirmeye çalışır, aile ziyaretine gideriz."

A11 ve A12 ise;,

A11; "Parka gidiyoruz, yemeğe gidiyoruz, ödevlerini yapıyoruz. Beraber kek, pasta yapıyoruz. Hafta içindeki gibi."

A12; "Cumartesi genelde evde geçiyor, hafta içi yaptıklarını yapıyor. Pazar günleri ailece birlikte olmaya çalışıyoruz, babamız boşluğu kapatmaya çalışıyor, kızıma

göre hareket ediyoruz. Pikniğe gidiyoruz, denize gidiyoruz. Bazen bunları ödül olarak yapıyoruz. Mesela yemek seçmediğinde."

şeklinde cevap vermişlerdir.

Annelerin çocuklarının okul dışı etkinlikleri hakkındaki görüşlerine dair bulgular göz önüne alındığında öncelikle çocukların hafta içi ve hafta sonu gerçekleştirdikleri etkinlikler arasında çok fazla fark olmadığı belirlenmiş olup, bunun annelerin de belirttiği ilçe koşullarının yetersiz oluşundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çocukların uzun süre televizyon izleyip, telefon, tablet ve bilgisayarla fazla zaman geçirdikleri ve annelerin bu durumdan rahatsız oldukları göz önüne alındığında bu durumun yine gerek ilçe koşullarından gerekse de annelerin teknolojik cihazların uygun kullanımı konusunda yeterince yetkin olmayıp, çocuklara rehberlik edememelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çocuklarının genel olarak yüzme kursuna, sosyalleşebilecekleri ortamlara, sportif faaliyetlere gitmesini istediklerini belirten annelerin, çocuklarının bu etkinliklerle fiziksel ve sosyal gelişimlerinin destekleneceğini ve çocukların enerjilerini atabileceklerini düşündükleri söylenebilir.

4.3. Çocukların Okul Dışı Zamanlarda Gerçekleştirdikleri Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri

Bu başlık altında çocuklarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Görüşmelerde çocuklara en sevdikleri oyun ve çizgi film, okul dışı zamanlarda neler yaptıkları, arkadaşlarıyla, anne-baba ve varsa kardeşle neler yaptıkları ve parka gidip gitmedikleri olmak üzere toplam sekiz soru sorulmuştur. Bu sorulardan ikisine (en sevdikleri oyun ve çizgi film) verdikleri yanıt bulguların daha net görülmesi amacıyla tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 5

Çocukların En Sevdikleri Oyun ve Çizgi Film

Çocuk	En Sevdiği Oyun	En Sevdiği Çizgi Film
Ç1	Yıldız oyunu	Caillou, Pepe
Ç2	Saklambaç	Pepe, Caillou, Niloya
Ç3	Atçılık	Pepe, Caillou
Ç4	Evcilik	Canım Kardeşim, Aslan Kral
Ç5	Polisçilik Bilgisayar oyunu	Ayas
Ç6	Araba yarışı Yumurta oyunu	Scooby Doo, Pingu
Ç7	Yakalamaca Saklambaç	Marsupilami
Ç8	Tablette oyun	Arı Maya, Caillou
Ç9	Saklambaç Topla oynamak Kovalamaca	Ben Ten, Örümcek Adam, Scooby Doo
Ç10	Evcilik	Mia ve Ben, Prenses Ariel ve Şatosu
Ç11	Bilgisayar oyunu Yakalamaca	Marsupilami, Mordekay ve Rigbi
Ç12	Saklambaç	Niloya, Can

Tablo 5' de görüldüğü üzere Ç1 en çok yıldız oyununu, Ç2 saklambacı, Ç3 atçılığı ve Ç4 evciliği sevdiğini belirtmiştir. Ç1, Pepe ve Caillou; Ç2, Pepe, Caillou, Niloya; Ç3 Pepe, Caillou ve Ç4 ise Canım Kardeşim ve Aslan Kral'ı en sevdikleri çizgi film olarak söylemişlerdir.

Ç1, "En çok yıldız oyununu seviyorum. Kardeşimle oynuyoruz. Ellerimizi kaldırıyoruz, ellerimiz yıldız oluyor, yakalamaya çalışıyoruz."

Ç2, "Saklambacı oynamayı çok seviyorum. Tek başıma oynuyorum. Oyuncaklarımla oynuyorum. Ben gözlerimi kapatıyorum, oyuncaklarım da saklanıyor."

Ç3, kuzeniyle en sevdikleri oyun olarak belirttiği atçılığı bahçede oynadıklarını ifade ederken; Ç4, tabaklarla evcilik oynamayı, oyuncaklarla oynamayı çok sevdiğini belirtmiştir.

Ç5 en çok yıldız polisçilik ve bilgisayar oyununu, Ç6 araba yarışını ve yumurta oyununu, Ç7 yakalamaca ve saklambacı, Ç8 ise tablette oyun oynamayı sevdiğini belirtmiştir:

Ç5; "En çok polisçilik oynamayı seviyorum, genelde okulda arkadaşlarımla oynuyorum. Evde bilgisayarımla GTA oyunu oynuyorum."

Ç6; "Araba Yarışı oynamayı en çok seviyorum. Oyun konsolumuz var. Bir de tavuktan yumurta çıkarma oyunu oynuyorum tek başıma. Oyuncak yumurtanın üstüne oturuyorum, kalktığımda olmuş oluyor."

Ç8; "En çok tablette tren oyunu oynamayı seviyorum, tek başıma oynuyorum, bazen de ağabeyimle oynuyorum."

Tablo 4.4'te görüldüğü üzere; çocukların en sevdiği çizgi filmler, Ç5 için Ayas, Ç6 için Scooby Doo ve Pingu, Ç7 için Marsupilami ve Ç8 için Arı Maya ve Caillou olarak belirlenmiştir.

Ç9 en çok saklambaç, top ve kovalama oyununu, Ç10 evciliği, Ç11 bilgisayar oyunlarını ve yakalamaca oyununu, Ç12 ise saklambacı sevmektedir.

Ç9; "En çok saklambaç oynamayı, topla oynamayı ve kovalamaca oynamayı seviyorum. Genellikle kardeşimle oynuyorum, büyükannemlerin bahçesinde. Evleri yakın."

Ç10; "En çok evcilik oynuyorum, onu seviyorum. Kardeşimle evde oynuyoruz. Ben anne oluyorum, kardeşim bebek oluyor."

Ç11; "Bilgisayar oyunu oynamayı seviyorum. Dövüşlü şeyler oynuyorum, evde tek başıma. Bir de ablamla yakalamaca oynamayı seviyorum."

Ç12; "En çok saklambacı seviyorum. Kardeşimle bahçede oynuyoruz."

Yine Tablo 4.4' te görüldüğü üzere; Ç9 en çok Ben Ten, Örümcek Adam, Scooby Doo, Ç10 Mia ve Ben, Prenses Ariel ve Şatosu, Ç11 Marsupilami, Mordekay ve Rigbi, Ç12 ise Niloya ve Can çizgi filmlerini sevmektedirler.

Çocuklara okula gelmedikleri zamanlarda neler yaptıkları yapılan görüşmelerde sorulmuş ve genel olarak oyun oynadıkları, çizgi film izledikleri, oyuncaklarla oynadıkları, bilgisayar oyunu oynadıkları, boyama yaptıkları, resim yaptıkları, oyun hamuruyla oynadıkları belirlenmiştir:

Ç1; "Oyun oynuyorum, televizyon izliyorum, sonra onlardan da sıkılıyorum. Kimse benimle oyun oynamıyor. Annem yemek yapıyor, babam işte çalışıyor, kimse benimle oynamıyor. Sonra ben de her şeyi yiyorum. Annem, babam, kardeşim uyurken buzdolabını açıyorum, yiyorum."

Ç4; "Televizyon izliyorum, bilgisayardan oyun oynuyorum. Oyuncaklarımla oynuyorum. Tabakları toplayıp anneme yardım ediyorum bir de."

Ç2, okul dışında saklambaç oynadığını söylerken; Ç3, oyun oynadığını ve çizgi film izlediğini belirtmiştir.

Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç10 ve Ç11 ise,

Ç5; "Çizgi film izliyorum, oyun oynuyorum. Bilgisayarla oynuyorum. Hiçbir şey yapmıyorum bunlardan başka."

Ç6; "Oyun oynuyorum, anneme yardım ediyorum. Çizgi film izliyorum."

Ç7; "Oyuncak arabalarımla oynuyorum. Saklambaç oynuyorum. Bir de çizgi film izliyorum."

Ç8; "Evde hiçbir şey yapmıyoruz. Uyuyoruz, kalkıyoruz, yüzümüzü yıkıyoruz, yemek yiyoruz."

Ç10; "Boyama yapıyorum, çizgi film izliyorum, kardeşimle oynuyorum."

Ç11; "Televizyon izliyorum, bilgisayar oyunu izliyorum. Boyama yapıyorum. Kamyonumla oynuyorum, ablamla oynuyorum. Anneme yardım ediyorum."

şeklinde cevap vermişlerdir.

Çocuklara okul dışı zamanlarda kimlerle neler yaptıkları teker teker sorulduğunda ise, kardeşi olan Ç1'in kardeşiyle hamur ve oyuncaklarla oynadığı; Ç4'ün ise oyuncaklarla ve topla oynadığına ulaşılmıştır. Ç2 ve Ç3'ün kardeşi bulunmamaktadır.

Ç1; "Annemle bulaşıkları temizliyoruz, bardakları temizliyoruz. Ama oyun oynamıyoruz, benimle oyun oynamıyor çünkü sevmiyor. Topu at diyorum bana atmıyor.

...Babamın telefonunda oyun var, onunla oynuyorum. Babamla televizyonda film izliyoruz, haberleri izliyorum babamla. Ölmüşleri izliyorum haberlerde babamla. Oyun oynamak isterdim."

Ç2; "Annemle yemek yapıyoruz, evcilik oynuyoruz; annem anne oluyor ben de onun çocuğu. Boyama yapıyoruz, saklambaç oynuyoruz.

...Babam işte. İşten gelince saklambaç oynuyoruz."

Ç3; "Anneme ev işlerinde yardım ediyorum, iş yapıyorum, bulaşık makinesini boşaltıyorum.

... Babamla yapbozla oynuyorum."

Ç4; "Annecilik oynuyoruz annemle. Ben anne oluyorum, o da benim çocuğum.

...Babamla hiçbir şey oynamıyoruz. Oyuncak tavşanımla oynamak isterdim babamla."

Ç5 ‘in kardeşi olmadığı, Ç7’nin yeni doğan kardeşiyle bir şey yapmadığı belirlenmiş, Ç6 ise bebek olan kardeşini konuşarak güldürdüğünü ifade etmiştir. Ç8 ise ikizi olan kardeşiyle oyun oynadığını söylemiştir:

“Oyuncaklarla oynuyoruz, parkta oynuyoruz. Ağabeyim silah oyunları oynuyor ben de yemek oyunları.”

Ç5; “Ben tek başıma oynuyorum genelde. Annemle hiçbir şey yapmıyoruz. Boyama yapmak isterdim ama.

Babamla oyun oynuyoruz mesela çekicilik. Onun arabası bozuluyor ben de çekip tamir ediyorum. Parka gidiyoruz, beni salıncakta sallıyor. Başka da bir şey yapmak istemezdim babamla.”

Ç6; “ Anneme yemek işlerinde yardım ediyorum, sofra örtüsünü hep ben seriyorum, ekmeği hep ben getiriyorum. Bazen boyama yapıyoruz, bazen oyun oynuyoruz, misafircilik oynuyoruz.

Babamla karakola gidiyorum, sohbet ediyoruz; ne yapıyorsun, iyi misin diye.”

Ç7; “Annemle pasta, börek yapıyoruz. Arabayla geziyoruz, yürüyüş yapıyoruz.

Babamla arabalarla oynuyoruz. Koşuyorum, üstüne atlıyorum bir de.”

Ç8; “Annemle pasta yapıyoruz, puding yapıyoruz. Annem bana kitap okuyor, boyama yapıyoruz. Ama annemle oyun oynamıyoruz, gezmeye gidiyoruz, parka gidiyoruz.

Babama işlerinde yardım ediyorum, motorları temizliyoruz. Evde babamla oynuyoruz, bizi gıdıklıyor, beline çıkartıyor. Polat’ı izliyoruz, orda ne olduğunu anlamıyorum…”

Ç9 kardeşiyle oyun oynadığını belirtmiştir:

Kardeşimle topla oynuyoruz; basket oynuyoruz, maç yapıyoruz. Koşma yarışı yapıyoruz. Ona koşmayı öğretiyorum, ben ondan büyüğüm.”

Ç10 kardeşiyle evcilik oynadığını ve boyama yaptığını belirtmiştir.

Ç11 ablasıyla survivor oynadığını ifade etmiştir:

“Ablamla oyun oynuyorum, mesela survivor. Çok oynamıyoruz. Mesela yorganların içine giriyoruz, orda kavga çıkarıyoruz. Yerde sürünüyoruz.”

Ç12 ise kardeşiyle hamurla oynadıklarını, resim ve taklit yaptıklarını, oyun oynadıklarını söylemiştir:

“Hamurla oynuyoruz, resim yapıyoruz, saklambaç oynuyoruz. Tavuklarımıza bakıyoruz. Kardeşimin tavukları benim tavşanım var. Bunların taklidini yapıyoruz, yemeklerini veriyoruz.”

Anne ve babalarıyla neler yaptıkları sorusuna ise Ç9 yemek yaptıkları, saklambaç ve top oynadıkları, sohbet ettikleri şeklinde cevap vermiştir.

Ç10, anne ve babasıyla hiçbir şey yapmadığını ifade etmiştir:

" Annemle oyun oynamıyoruz, çok işi var çünkü. Anneme evcilik oynayalım diyorum, hayır işim var diyor. Temizlik yapıyor, yemek yapıyor. Birlikte yaptığımız hiçbir şey yok. Annemle yemek yapmak isterdim.

Babam işten geldiğinde bizimle oynar mısın diyoruz, yok diyor. O da namaz kılıyor. Babamla saklambaç oynamak isterdim."

Ç11, annesine ev işlerinde yardım ettiğini ve birlikte ödev ve resim yaptıklarını ama birlikte oynamadıklarını, babasıyla ise oyuncaklarla oynadıklarını belirtmiştir.

Ç12, annesine ev işlerinde yardım ettiğini ve birbirlerine bilmeceler sorduklarını resim yapıp hamurla oynadıklarını söylerken babasıyla ise hayaller kurduklarını söylemiştir:

"Tatil olunca işe gidiyoruz birlikte, yardım ediyorum babama. Çivi çakıyorum. Birlikte hamur oynuyoruz, saklambaç oynuyoruz, resim yapıyoruz. Hayalimizi yapıyoruz: Çok güzel bir gün; kuşların cik cik öttüğü, tavşanların zıpladığı bir gün. Tırtılların gittiği bir gün. Bunları ben hayal ediyorum, babamla annem de çizmeme yardım ediyor."

Arkadaşlarıyla neler yaptıkları sorusuna ise Ç1 ve Ç4 okul dışında zaman geçirdikleri arkadaşlarının olmadığı şeklinde cevap vermişlerdir. Ç3 ise kuzenini okul dışında zaman geçirdiği arkadaşı olarak belirtmiş ve atçılık oynadıklarını söylemiştir.

Ç4 ise sınıf arkadaşıyla okul dışında da görüştüğünü ifade etmiştir:

"İlkin geliyor, saklambaç oynuyoruz. Boyama yapıyoruz, çizgi film izliyoruz. Pepe'yi izliyoruz."

Ç5 ve Ç8 okul dışında zaman geçirdikleri arkadaşlarının olmadığını belirtişlerdir. Ç6 arkadaşıyla evde misafircilik bahçede ise kaydırak ve salıncakta oynadıklarını söylemiştir. Ç7'nin ise eve gelen arkadaşlarıyla arabalarla ve saklambaç oynadıkları belirlenmiştir.

Ç9 arkadaşlarıyla neler yaptıkları sorusuna top oynadıkları, çizgi film izledikleri ve koşma yarışı yaptıkları şeklinde cevap verirken, Ç10 evcilik oynadıkları ve çizgi film izledikleri yanıtını vermiştir. Ç11 kendilerine gelen arkadaşıyla Aslan Max, kendisinin gittiği arkadaşıyla ise bahçede oynadıklarını ifade etmiştir:

"Hatice geliyor evimize. Sıkıldığımız zaman aşağıya iniyoruz, oynuyoruz. Mesela Aslan Max oynuyoruz. Bir çubuk alıyoruz, kardeşi de bağırıyor, biz kaçıyoruz,

güçler söylüyoruz. İsmet'e gidiyorum ben de. Oyun oynuyoruz birlikte, mesela bahçeye iniyoruz."

Ç12 ise arkadaşlarıyla bahçede tavşanıyla oynadıklarını, resim yaptıklarını ve hamur oynadıklarını söylemiştir.

Çocuklara son olarak parka gidip gitmedikleri sorulduğunda ise, Ç1'in parka gitmediği belirlenmiştir. Ç2, Ç10 ve Ç11'in anne- babasıyla; Ç3 kuzeninin annesiyle; Ç4 ise annesiyle parka gittiklerini belirtmişlerdir. Ç5 ve Ç7'nin parka babasıyla, Ç6'nın ailece, Ç8'in ise kardeşi ve annesiyle parka gittikleri belirlenmiştir. Ç9'un anne ve ablasıyla, Ç12'nin ise evlerine yakın olan parka arkadaşıyla tek gittikleri belirlenmiştir.

Çocukların gün içinde gerçekleştirdikleri etkinliklerin sınırlı oluşu annelerin belirttiği ilçe koşullarının yetersizliğinin yanında, anne-babaların çocuklarıyla ve çocukların akranlarıyla nasıl nitelikli zaman geçireceklerini bilmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuğuyla ev işleri yapmak, kek, pasta börek yapmak yanında hayatına çocuğunu farklı yönlerle nasıl dahil edebileceğini, çocuğunun hayal dünyasına nasıl katkıda bulunabileceğini, onunla nasıl oynayabileceğini, konuşabileceğini, ona nasıl rehberlik edebileceğini bilen anneler ve annelere eşlik eden babalar çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmeyi başarabilmektedir. Gün içinde nitelikli olarak geçirdiği zamanın sınırlı oluşunun ise çocukların televizyona, tablete, bilgisayara biraz daha fazla zaman ayırmasına neden olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu (2013), çalışmalarına katılan 12 babanın çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğine dair algılarını araştırmış ve babaların çocuklarıyla oyun oynayarak, açık havada dolaşarak, okul ödevlerini yaparak, parka giderek, gözlem yaparak, markete giderek, televizyonda çocuk programlarını izleyerek, birlikte yemek yapıp yiyerek, kitap okuyarak, şarkı söyleyerek, genel konular üzerine sohbet ederek ve boyama yaparak nitelikli zaman geçirdiklerine ulaşmışlardır. Babaların çocuklarıyla oyun oynaması, parka gitmesi, markete gitmesi, televizyon izlemesi, sohbet etmesi ve boyama yapması gibi etkinlikler bizim çalışmamızı da destekleyen bulgulardır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı etkinliklerinin ve sürelerinin belirlendiği bu araştırmada, annelerinin ve çocukların bu etkinliklere ilişkin görüşleri de incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, çocukların okul dışı etkinlik ve sürelerine ilişkin sonuçlar, annelerin çocuklarının okul dışı etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin sonuçlar ve çocukların okul dışı etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin sonuçlar olarak alt başlıklar halinde sunulmuş ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

5.1.1. Çocukların Okul Dışı Etkinlik Ve Sürelerine İlişkin Sonuçlar

- Çalışmada yer alan 40-68 aylık çocukların oyun oynama, televizyon izleme, teknolojik cihazlarla zaman geçirme, aile katılım etkinlikleri, ebeveynle zaman geçirme (parka gitme, alışveriş yapma, misafirliğe gitme, ev işlerine yardım, iş yerinde yardım) ve diğer (müzik, kitap okuma, resim, boyama, oyun hamuruyla oynama, kesme-yapıştırma) etkinlikleri gerçekleştirdikleri belirlenmiştir.
- 40-68 aylık çocukların tümü televizyon izleme ve oyun oynama etkinliklerini gerçekleştirmektedir.
- 40-68 aylık çocukların hepsi televizyonda çizgi film izlemektedir. Bir çocuk çizgi film yanında haber programlarını, bir çocuk dizi, bir çocuk spor programlarını, bir çocuk da yarışma ve yemek programlarını izlemektedir.
- Telefon, tablet ve bilgisayarda zaman geçiren 40-68 aylık çocukların bu cihazları oyun amacıyla kullandıkları belirlenmiştir. Yalnız bir çocuk bilgisayarı resim yapma bir çocuk da müzik dinleme amacıyla kullanmaktadır.
- Son olarak araştırmaya katılan 12 çocuğun hafta içi en çok ebeveynle yapılan etkinliklere, hafta sonu ise oyun oynamaya zaman ayırdıkları, hafta sonu aile katılım etkinlikleri dışında gerçekleştirdikleri tüm etkinliklerin süresinin artığı görülmektedir.

5.1.2. Annelerin Çocuklarının Okul Dışı Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Annelerin çocuklarının okul dışı etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Bir çocuk dışında araştırmaya katılan tüm çocukların evinde teknolojik cihaz olarak bilgisayar, telefon ve televizyonun ortak olarak bulunduğu, bir çocuğun evinde telefon ve televizyon bulunduğu belirlenmiştir. İki çocuğun evinde ayrıca oyun konsolu da bulunmaktadır.
- Çocukların yarısının evinin yakınlarında park olduğuna ulaşılmıştır.
- Dokuz çocuğun okul dışı zamanlarda vakit geçirdiği bir arkadaşının olduğu belirlenmiştir.
- Annelerin çocuklarının oyun hamuruyla oynamasından, satranç gibi zeka geliştirici oyunlara ilgisi olmasından, ödev ve resim yapmasından, sayı çalışmaları yapmasından, parkta oynamasından ve bisiklete binmesinden, tek başına ve anneannesiyle oynamasından, sıkıldığında kek gibi farklı etkinlikler yapmasından ve okumaya meraklı olmasından, dikkat geliştirici kitap çalışmaları yapmasından ve tabletinde el-göz koordinasyonun geliştirici oyunlar oynamasından, kendi başına kağıt kesme etkinlikleri yapmasından, yaratıcılığını ve düşüncelerini yansıtabileceği etkinlikler yapmasından memnun olduğu belirlenmiştir.
- Annelerin çocuklarının televizyonda şiddet içerikli çizgi film izlemesinden, çizgi film izlemeye çok zaman ayırmasından, telefonla çok zaman geçirmek istemesinden, bilgisayarda çok zaman geçirmesinden, ödev yapmak istememesinden ve çok fazla boyama yapmasından memnun olmadığına ulaşılmıştır.
- Annelerin çocuklarının yüzme kursuna, bale kursuna, basket ya da futbol kursuna, sosyalleşebileceği bir etkinliğe katılmasını ve kitaplarla ilgilenmesini istedikleri belirlenmiştir.
- Annelerin hepsine göre çocukların hafta içi ve hafta sonu gerçekleştirdikleri etkinlikler arasında çok fazla fark olmadığı belirlenmiştir. Çocukların hafta sonu hafta içine ek olarak parka gitme, akraba ziyareti, bahçeye/tarlaya

gitme, alışveriş yapma, piknik yapma, eğlence merkezine gitme, babayla gezme gibi etkinlikleri gerçekleştirdikleri belirlenmiştir.

5.1.3. Çocukların Okul Dışı Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Çocukların okul dışı etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çocukların en sevdiği çizgi filmler Caillou, Pepe, Niloya, Canım Kardeşim, Aslan Kral, Ayas, Scooby Doo, Pingu, Marsupilami, Arı Maya, Ben Ten, Örümcek Adam, Mia ve Ben, Prenses Ariel ve Şatosu, Mordekay ve Rigbi ve Can olarak belirlenmiştir.
- Çocukların en sevdiği oyunlar yıldız oyunu, saklambaç, atçılık, evcilik, polisçilik, bilgisayar ve tablette oyun, araba yarışı, yumurta oyunu, yakalamaca/kovalamaca, topla oynama olarak olarak belirlenmiştir.
- Çocuklar okul dışı zamanlarda televizyon izlediklerini, oyun oynadıklarını ve boyama yaptıklarını belirtmişlerdir.
- Bir çocuk dışında çocukların tümünün parkta zaman geçirdiğine ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın amacı ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda bazı öneriler geliştirilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

- Her çocuğun televizyon izleme etkinliği gerçekleştirdiği göz önüne alındığında, her evde bulunan bu teknolojik cihazın zamanında ve doğru kullanılması konusunda aileler bilinçlendirilebilir.
- Çocuklara bilgisayar, telefon, tablet gibi teknolojik cihazları doğru ve etkili kullanabilmeleri için eğitimler verilebilir
- Anne ve babalara bilgisayar, telefon ve tablet oyunları konusunda çocuklarına rehberlik yapmaları ve denetimsiz olarak bu oyunları oynamamaları konusunda eğitimler verilebilir.

- Anne ve babalara çocuklarıyla etkili zaman geçirebilmeleri için eğitimler verilebilir.
- Çocuklara anne ve babalarını etkinliklerine nasıl dahil edebileceklerine yönelik eğitimler verilebilir.
- Anne ve babalara oyunun önemi, doğru oyun materyallerinin seçimi, doğal materyallerin çocuğun gelişimine katkıları, ev ortamını oyun alanı haline getirme gibi konularda eğitim verilerek çocukların oyunu daha etkili oynamasına katkıda bulunulabilir.
- Tüm çocukların gerçekleştirdiği oyun ve faaliyet etkinlikleri farklı materyallerle desteklenerek zenginleştirilebilir.
- Okullar okul dışı zamanlarda da çocukların faydalanabilecekleri kurumlara dönüştürülebilir. Bu bağlamda koşulları yetersiz ilçelerde okullar spor, sanat veya oyun gibi kurs merkezleri olarak kullanılabilir.
- Halk eğitim merkezlerinde okul dışı zamanlarda çocukların yararlanabileceği kurslar açılabilir.

5.2.2. Araştırma Yapacak Olanlara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada annelerin ve çocukların görüşlerine yer verilmiştir. Bundan sonraki çalışmalara babaların da görüşleri dahil edilebilir.
- Çalışmaya öğretmen görüşleri de dahil edilebilir.
- Çalışma bulguları günlükler ve görüşme verilerinden elde edilmiştir. Okul dışı zamanlarda çocukları gözlemleyerek daha ayrıntılı verilere ulaşılabilir.
- Farklı kültürel, ekonomik ve eğitim seviyelerindeki ailelerle benzer çalışmalar yapılabilir.
- Çocukların okul dışı zamanlarda gerçekleştirdiği etkinlikler yaş, cinsiyet, ekonomik durum gibi değişkenlerle derinlemesine incelenebilir.
- Çocukların gerçekleştirdiği herhangi bir etkinlik baz alınarak araştırma bu yönde derinlemesine yürütülebilir.

KAYNAKLAR

Adak Özdemir, A., & Ramazan, O. (2012). *Oyuncağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı.* http://ebad-jesr.com. Erişim tarihi: 05.11.2014.

Akçay, D., Özcebe, H. (2012). *Okul öncesi eğitim alan çocukların ve ailelerinin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıklarının değerlendirilmesi.* http://www.journalagent.com. Erişim tarihi: 15.10.2014.

Aktaş Arnas, Y.(2005). *3-18 Yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi.* http://www.tojet.net Erişim tarihi: 30.10.2014.

Anderson, D.R., Lorch,E.P., Field, D.E., Collins, P.A., & Nathan, J.C. (1986). *Television viewing at home: Age trends in visual attention and time with TV.* http://www.jstor.org Erişim tarihi: 12.01.2015.

Aral, N., & Aktaş, Y. (1997). *Çocukların televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları sürenin incelenmesi.* http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr Erişim tarihi: 08.10.2014

Baş, T., & Akturan, U. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.

Bianchi, S. M., & Robinson, J. (1997). *What did you do today? Children's use of time, Family composition, and the acquisition of social capital.* http://www.jstor.org Erişim tarihi: 12.01.2015.

Çakmak, T., & Yılmaz, B. (2009). *Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe anaokulu örneği.* http://www.tk.org.tr. Erişim tarihi: 18.02.2015.

Çankırılı, A. (2011). *Çocuk Resimlerinin Dili,* İstanbul: Zafer Yayınları.

Çilden, Ş. (2001). Müzik, çocuk gelişimi ve öğrenme. file:///C:/Users/dilek/Downloads Erişim tarihi: 21.02.2015.

Demirci, M. (2002). Hayalden Gerçeğe Çizgi Filmler. *Çoluk Çocuk Dergisi,* 17, 25.

Early, D. M., Iruka, I.U., Ritchie, S., Barbarin, O.A.,Winn, D-M.C., Crawford, G.M., Frome, P.M., Richard M. Clifford , R.M., Burchinal, M., Howes, C., Bryant, D.M., & Robert C. (2009). *How do pre-kindergarteners spend their time? Gender, ethnicity, and income as predictors of experiences in pre-kindergarten classrooms.* http://www.sciencedirect.com Erişim tarihi 12.01.2015

Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Erbay, F., & Durmuşoğlu, S. N. (2012). *Altı Yaş Çocuklarının Günlük Yaşantılarında Oyunun Yeri ve Annelerin Oyun Algısı.* http://kefad.ahievran.edu.tr. Erişim tarihi: 03.11.2014 .

Ertürk, Y. D., & Gül, A. (2006). *Çocuğunuzu televizyona teslim etmeyin.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş.* (Çev. A. Ersoy, & P. Yalçınoğlu), Ankara: Anı Yayıncılık.

Gülay, H. (2009). "Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri" http://sbe.balikesir.edu.tr Erişim tarihi 07.10.2015

Güler, T. (2007). Okul öncesi eğitimde ailenin önemi ve okul aile işbirliği. (Ed. G. Haktanır), *Okul Öncesi Eğitime Giriş,* (s.285-312), Ankara: Anı Yayıncılık.
http://www.acevokuloncesi.org Erişim tarihi: 08.11.2014.
http://www.aile.org Erişim tarihi: 21.02.2015.

Huston, A.C., Wright, J. C., Marquis, J., & Green, S. B. (1999). *How young children spend their time: Television and other activities.* http://psycnet.apa.org Erişim tarihi: 12.01.2015.

Karaman, K. (2010). *Çizgi/Dizi film karakterlerinin çocukların tüketim alışkanlıkları üzerine etkisi (Giresun Örneği).* file:///C:/Users/dilek/Downloads Erişim tarihi: 08.10.2014.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kesicioğlu, O. S., & Alisinanoğlu, F. (2013). *Okul öncesi dönem çocukların okul dışı (İnformal) matematik öğrenme süreçlerine ilişkin aile görüşleri.* http://www.jasstudies.com. Erişim tarihi: 05.11.2014.

Kırık, A.M. (2014). *Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: Nitel bir araştırma.* http://www.jret.org Erişim tarihi: 01.11.2014.

Küçükkömürler, S. (2013). Okul öncesi döneminde çocuğun beslenmesi. *Anne ve Çocuk Beslenmesi,* (s.185-206), Ankara: Pegem Akademi.

Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları.* İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Özdiker, C. (2002). Çocuk ve televizyon. *Çoluk Çocuk Dergisi,* 16, 20-21.

Öztürk, C., & Karayağız, G. (2007). *Çocuk ve Televizyon.* file:///C:/Users/dilek Erişim tarihi 05.11.2014

Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Posner, J. K., Vandell, D. L. (1999). *After-school activities and the development of low-income urban children: A longitudinal study.* http://psycnet.apa.org Erişim tarihi: 12.01.2015.

Saygılı, S. (2011). *Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Nesil Matbaacılık.

Sönmez, V., & Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Sun, M., & Seyrek, H. (2002). *Okul öncesi eğitiminde müzik.* İzmir: Mey Müzik Eserleri ve Yayınları.

Şahin, E. (2005). *Okul öncesi eğitimi, öğretmen adayları ve öğretmenleri için uygulama kılavuzu.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Şen, S. (2007). Okul öncesi dönem çocuklarının temel özellikleri ve gereksinimleri. (Ed. G. Haktanır), *Okul Öncesi Eğitime Giriş,* (s.71-123). Ankara: Anı Yayıncılık.

Türkkent, E. (2012). *Okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.

Türkoğlu, B., Çeliköz, N., & Uslu, M. (2013). *3-6 Yaş aralığında çocuğu olan babaların nitelikli zaman algılarına dair görüşleri.* http://www.jret.org Erişim tarihi: 05.11.2014

Yağan Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yavuzer, H. (1998). *Ana-Baba ve çocuk.* İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2000). *Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Zengin, A. Y., & Zengin, N. (2009). *Çocuk edebiyatı.* İstanbul: Truva Yayınları.

EKLER

EK-1. Annelerin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarının Okul Dışı Etkinliklerine Yönelik Görüşlerini Belirleme Formu

1)Kişisel Bilgiler

Annenin yaşı :
Babanın yaşı :
Anne öğrenim düzeyi :
Baba öğrenim düzeyi :
Anne mesleği :
Baba mesleği :
Kardeş sayısı :
Evde yaşayan bireyler :
Ailenin ortalama aylık geliri:

1.1.Çocuğunuzun ayrı bir odası var mı?

1.2.Çocuğunuzun bir kitaplığı var mı? Varsa kitaplığında hangi kitaplar var?

1.3.Evinizde hangi teknolojik cihazlar var? (Bilgisayar, telefon, tablet, televizyon, vs.)

1.4. Çocuğunuzun hangi teknolojik cihazları var?

1.5.Evinizin hangi bölümlerinde televizyon/bilgisayar var?

1.6.Eviniz müstakil mi/apartman mı? Belirtiniz.

1.7.Evinizin dış kapısının açıldığı alanı tanımlayınız. (Bahçeye, ana yola, caddeye, sokağa,vs.)

1.8.Evinizin yakınlarında bir çocuk parkı var mı?

2) ANNELERİN ÇOCUKLARININ OKUL DIŞI ETKİNLİKLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

2.1. Çocuğunuz okul dışı zamanlarda hangi etkinlikleri gerçekleştirmektedir? (Hangi çizgi film, hangi oyun, vs. detaylandırınız.)

2.2.Çocuğunuz okul dışı zamanlarda gerçekleştirdiği etkinliklere ne kadar zaman ayırmaktadır?

2.3.Çocuğunuzun okul dışı zamanlarda gerçekleştirdiği hangi etkinliklerden memnunsunuz? Neden?

2.4.Çocuğunuzun okul dışı zamanlarda gerçekleştirdiği hangi etkinliklerden memnun değilsiniz? Neden?

2.5.Çocuğunuzun okul dışı zamanlarda başka hangi etkinlikleri gerçekleştirmesini istersiniz? Neden?

2.6.Çocuğunuzun okul dışı zamanlarda birlikte zaman geçirdiği arkadaşı var mı? Açıklayınız.

EK 2. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN OKUL DIŞI ETKİNLİKLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİ BELİRLEME FORMU

1. En sevdiğin oyunlar hangisi? Kiminle, nerede oynuyorsun?

2. En sevdiğin çizgi filmler hangisi?

3. Annenle evde neler yapıyorsun?

4. Babanla evde neler yapıyorsun?

5. Kardeş(ler)inle evde neler yapıyorsun?

6. Evde arkadaşlarınla neler yapıyorsun?

7. Parka gidiyor musun? Kiminle gidiyorsun?

8. Evde neler yapıyorsun?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Dilek KARABİBER

Doğum Yeri ve Yılı: Gaziantep, 1988

e-posta: dilekozsoy213057@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2012-2016: Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Adana

2008-2012: Lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Trabzon

2006-2008: Lisans (Terk), İnönü Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Kimya Mühendisliği, Malatya

2002-2006: Lise, Ayten Kemal Akınal Anadolu Lisesi, Gaziantep

1994-2002: İlköğretim, Mehmet Küçükparmak İlköğretim Okulu, Gaziantep

İŞ DENEYİMİ

2012- : Hatay İli, Erzin İlçesi, Yüksel Torun Anaokulu, Anasınıfı Öğretmeni